СОНЦА:
Усход, захад, даўжыня дня:
Мінск — 7.04, 17.42, 10.38;
Віцебск — 6.56, 17.30, 10.34;
Магілёў — 6.53, 17.31, 10.38;
Гомель — 6.48, 17.31, 10.43;
Гродна — 7.19, 17.57, 10.38;
Брэст — 7.17, 18.00, 10.43.

МЕСЯЦ:
Апошняя квадра 25 лютага.

ІМЯНІНЫ
Кірылы, Аўксенція, Ісака, Міхала, Хведара, Аўрама; Габрыэля, Настассі.

ЗВЯЗДА

27 ЛЮТАГА 1992 г. чацвер, № 42 (21820)

● выдаецца са жніўня 1917 г. ● БЕЛАРУСКАЯ ГАЗЕТА ● цана 50 кап.

РОЗГАЛАС

МЕЦЬ АБО НЕ МЕЦЬ

За тыдзень маюць намер сабраць неабходныя 350 тысяч подпісаў члены ініцыятыўнай групы па правядзенню рэспубліканскага рэферэндуму. Гэту работу 1.200 актывістаў пачалі 24 лютага. Больш чым паўмільёна падпісных лістоў, у кожным з якіх могуць паставіць свае прозвішчы пяць чалавек, адлюстроўваюць жаданне грамадзян Беларусі мець або не мець замест цяперашняга Вярхоўнага Савета прафесіянальны парламент.

Да пачатку работы чарговай сесіі Вярхоўнага Савета рэспублікі, намечанай на 11 сакавіка, апазіцыя БНФ у парламенце, якая падрыхтавала праект Закона аб выбарах народных дэпутатаў Беларусі, рыхтуецца прадставіць і дакументы аб рэферэндуме. Усе затраты на збор подпісаў узяў на сябе Беларускі народны фронт.

ПАКАЗАЎШЫ ПЕРНІК...

Восенню мінулага года дзве магілёўскія біржы — Універсальная і Таварна-сыравінная аб'явілі конкурс на лепшае асвятленне ў сродках масавай інфармацыі развіцця прадпрымальніцтва ў рэгіёне. Падведзены яго вынікі. Многія журналісты атрымалі салідныя прэміі — да 500 да 2.500 рублёў. Нядрэнны прыварак да сціплых ганарараў!

Работнікі мясцовых газет, радыё і тэлебачання спадзяваліся, што такія конкурсы, з іх дадатковым заробкам, стануць традыцыйнымі. Але, паказаўшы пернік, прадпрымальныя магілёўцы цяпер спасылаюцца на фінансавыя цяжкасці ў сувязі з жорсткім падаткаабкладаннем. Прапанову абласной арганізацыі СЖ аб'явіць новы конкурс яны пакуль што не падтрымалі.

Аляксандр САНЧУК.

ДА ПЫТАННЯ АБ ГАЛОСНАСЦІ

Калектыў «Белорусской нивы» з жалем паведамляе, што адзіная сялянская газета рэспублікі, якая спраўна выходзіла пры Леніне, Сталіне, Хрушчове, Брэжневе, Андропаве, Чарненку і Гарбачове, у незалежнай суверэннай Беларусі аказалася непатрэбнай. Вось ужо два тыдні для газеты не знаходзіцца паперы. Да многіх ранейшых дэфіцытаў у вёсцы дабавіўся яшчэ і дэфіцыт друкаванага слова.

Дык, можа, гэтай вясной горад і адсеецца сам?

А КАЛІ РВАНЕ...

БРЭСТ (Ю. Фёдарава). У горадзе ўтульным і цікамірным, аказваецца, каля 500 аб'ектаў так або інакш тояць небяспеку для людзей. Аб гэтым заявіў у інтэрв'ю газеце «Вечерний Брест» кіраўнік грамадзянскай абароны горада Міхаіл Панасік.

Небяспечныя, напрыклад, прадпрыемствы харчовай прамысловасці, якія выкарыстоўваюць у вялікай колькасці аміяк. Вядома ж — нафтабаза, размешчаная амаль у цэнтры горада, цукроўня...

У гэтым пераліку ўпершыню названы і артылерыйскія склады пагранічнага горада.

Так што грамадзянская абарона на выпадак бяды недарэмна есць свой хлеб.

УСЁ ВЯРТАЕЦЦА НА КРУГІ СВАЯ?

Калісьці, як мы цяпер кінуліся ўрассыпную — рэспубліка ад рэспублікі, гэтак як хуценька згарнулі супрацоўніцтва былы Саюз з краінамі Усходняй Еўропы. [illegible] А потым дайшло, што на Захадзе ўсе рынкавыя нішы шчыльна забіты, што ўвогуле можна па-ранейшаму гандляваць і паміж сабой, толькі ўжо выключна на ўзаемавыгаднай аснове. Долар ёсць? Бартэр выручыць, [illegible] — адказ, колькі цаглін каштуе тэлевізар ці тэлевізар — аўтамабіль...

Менавіта на добра знаёмай нам бартэрнай аснове і прапанавалі наладзіць супрацоўніцтва прадстаўнікі чэшскай фірмы «Хэза-Славакія», якія пазаўчора сталі гасцямі Гандлёва-прамысловай палаты рэспублікі і для якіх была арганізавана сустрэча з прадстаўнікамі многіх прадпрыемстваў. Пры гэтым яны адназначна заявілі, што сур'ёзна зацікаўлены ў супрацоўніцтве з Беларуссю ў любой форме. Гэта значыць, [illegible] СП і г. д.

Вядома, госці з Чэха-Славакіі шукаюць рынкі збыту сваёй прадукцыі. А яшчэ, што не менш важна, — надзейных партнёраў. Ну, а што канкрэтна яны прапануюць? Гэта ўжо [illegible] зумела з назвы фірмы, якую яны прадстаўлялі, — «Асацыяцыя вытворцаў і прадстаўнікоў [illegible] тэхнікі». Многае з гэтай тэхнікі, сапраўды, магло б спатрэбіцца нашым гаспадаркам, напрыклад, складская тэхніка, станцыі для мыйкі машын і іншая тэхніка экалагічнага прызначэння, машыны для абутковай прамысловасці і г. д.

Патэнцыяльныя партнёры пабывалі на прэзентацыі асацыяцыі. Ну, а іншым можна параіць звярнуцца за падрабязнымі звесткамі па кантакту Гандлёва-прамысловая палата рэспублікі. Пры гэтым варта нагадаць, што гэтая палата мае ў Чэха-Славакіі свае сталыя [illegible].

Кар. «Звязды».

ГОД НАРАДЖЭННЯ—1592-гі

Госці, да і жыхары пры ўездзе ў гэты райцэнтр Магілёўшчыны звяртаюць увагу на лічбу «1592», што пазначана на ўказальніку. Яна і лічыцца часам заснавання горада.

Касцюковічы — адно са старажытных славянскіх паселішчаў радзімічаў плямён, якія ў VI—XI стагоддзях займалі берагі Сажа і яго прытокаў. Сведчаць аб гэтым старадаўнія [illegible] ў заходняй ваколіцы горада, наяўнасць культурнага слоя і [illegible].

Як вядома, на Люблінскім сойме (саюз) літоўскія магнаты і польскія паны [illegible] ў Рэч Паспалітую. [illegible] Паловскія [illegible]. 9 кастрычніка 1911 года [illegible]. Да 1917 года ў Касцюковічах працавалі вінакурня і лесапільна-кавальскі завод, два вадзяныя, [illegible] паравых млыноў, дзве [illegible], тры крупадзёркі, шэсць гарбарняў, дзве [illegible], было адкрыта восем кабакоў.

Варта адзначыць, што гэтая зямля ўзгадавала знакамітых асоб — лаўрэата Ленінскай і Дзяржаўных прэмій [illegible].

На стану на 1 снежня мінулага года насельніцтва Касцюковіч складала 15.366 чалавек. [illegible]

У. ЛАМІНСКІ, В. БОНДАРАЎ.

АФІЦЫЙНЫ АДДЗЕЛ

СТАРШЫНЯ ВЯРХОЎНАГА САВЕТА БЕЛАРУСІ ПРЫБЫЎ У ХЕЛЬСІНКІ ДЛЯ ПАДПІСАННЯ ЗАКЛЮЧНАГА АКТА НБСЕ

ХЕЛЬСІНКІ, 25. (**Кар. ІТАР—ТАСС Уладзімір Даданаў**). Сёння па запрашэнню ўрада Фінляндыі сюды прыбыў Старшыня Вярхоўнага Савета Беларусі Станіслаў Шушкевіч. [illegible] у палацы «Фінляндыя» ва ўрачыстым падпісанні Заключнага акта Нарады па бяспецы і супрацоўніцтву ў Еўропе, якое будзе сімвалізаваць уступленне гэтых дзяржаў у паўнапраўныя ўдзельнікі НБСЕ. У праграме візіту запланавана сустрэча С. Шушкевіча з прэзідэнтам Мауна Койвістам, наведванне парламента Фінляндыі і ўдзел у сумеснай прэс-канферэнцыі кіраўнікоў дзяржаў, якія прыбылі на цырымонію падпісання.

У аэрапорце высокага госця сустракаў міністр замежных спраў Фінляндыі Паава Вяюрунен. Сярод сустракаўшых быў таксама пасол Расійскай Федэрацыі ў Фінляндыі Барыс Арыстаў.

Маючае адбыцца падпісанне Заключнага акта Нарады па бяспецы і супрацоўніцтву ў Еўропе мы разглядаем як трыумф справядлівасці ў адносінах да нашага народа і нашай краіны, заявіў С. Шушкевіч пасля прыбыцця ў Хельсінкі. На прэс-канферэнцыі ў аэрапорце ён адзначыў, што многія [illegible] не ведаюць аб існаванні ў цэнтры Еўропы такой дзяржавы, як Рэспубліка Беларусь. Наша дзяржаўнасць узыходзіць да вельмі даўніх часоў, аднак як мінімум дзвесце гадоў гэта замоўчвалася, сказаў ён. С. Шушкевіч рашуча абверг нядаўнюю заяву агенцтва Рэйтэр аб тым, што Беларусь нібыта мае тэрытарыяльныя прэтэнзіі да Літвы. Падпісанне Заключнага акта НБСЕ з'яўляецца пацверджаннем таго, што ў нас няма ніякіх тэрытарыяльных прэтэнзій да суседніх дзяржаў, заявіў ён.

Рэспубліка Беларусь, працягваў С. Шушкевіч, мае права на стварэнне сваіх Узброеных сіл. Аднак рэалізацыя гэтага права не прымітыўны і не хуткі працэс. Мы маем намер як мага хутчэй вывесці стратэгічную ядзерную зброю з нашай тэрыторыі і стаць нейтральнай еўрапейскай дзяржавай, гэта значыць не ўступаць ні ў якія ваенныя саюзы. Але мы не можам зрабіць гэта хутка, паколькі гэта патрабуе вялікіх сродкаў. Тактычная ядзерная зброя будзе поўнасцю выведзена з тэрыторыі Беларусі да 1 ліпеня гэтага года, а стратэгічная — на працягу двух-трох гадоў, калі эканамічныя рэсурсы дазволяць нам зрабіць гэта. Але мы будзем да гэтага імкнуцца, падкрэсліў С. Шушкевіч.

ЗАВЯРШЫЛАСЯ МІЖДЗЯРЖАЎНАЯ НАРАДА ПА ЗНЕШНЯМУ ДОЎГУ

КІЕЎ, 25. **(Кар. Укрінформ і ІТАР—ТАСС).** Падпісаннем камюніке і памятнай запіскі сёння тут завяршылася міждзяржаўная кансультатыўная нарада па пытаннях стварэння неабходных умоў для своечасовага выканання даўгавых абавязацельстваў былога Саюза ССР. Яна праводзілася па ініцыятыве Кабінета Міністраў Украіны.

У нарадзе прынялі ўдзел урадавыя дэлегацыі Азербайджана, Арменіі, Беларусі, Грузіі, Казахстана, Кыргызстана, Латвійскай Рэспублікі, Літоўскай Рэспублікі, Малдовы, Таджыкістана, Туркменістана, Узбекістана, Эстонскай Рэспублікі. Адкрываючы сустрэчу, прэм'ер-міністр Украіны Вітольд Фокін адзначыў, што ў Кіеў, на жаль, не прыбыла дэлегацыя Расійскай Федэрацыі, якой было паслана запрашэнне.

Работа нарады праходзіла ў напружаным рэжыме. Дастаткова сказаць, што на працягу аднаго дня дэлегацыям давялося абмеркаваць шырокую праграму. У прыватнасці, яны абмяняліся думкамі аб правапераемнасці ў адносінах да знешняга дзяржаўнага доўгу і актываў Саюза ССР, аб механізме пагашэння і абслугоўвання запазычанасці (абавязацельстваў) СССР у замежнай валюце і іншыя праблемы.

Удзельнікі нарады, гаворыцца, у прыватнасці, у сумесным камюніке, дагаварыліся аб стварэнні пастаянна дзеючага Міждзяржаўнага савета па назіранню за абслугоўваннем знешняй запазычанасці і выкарыстаннем актываў Саюза ССР. Яны таксама прапанавалі вывесці Знешэканомбанк СССР з-пад юрысдыкцыі Расійскай Федэрацыі, надаўшы яму статус спецыялізаванага міждзяржаўнага банка, які будзе падпарадкаваны Міждзяржаўнаму савету і будзе дзейнічаць на падставе статута, прымаемага гэтым саветам. Іменна на гэты банк і прапанавана ўскласці функцыі ўпаўнаважанага банка па абслугоўванню знешняга доўгу і кіраванню актывамі былога Саюза ССР. Рад важных прапаноў увайшоў таксама ў памятную запіску па выніках гэтага форуму.

Прадстаўнікі суверэнных дзяржаў высока ацанілі вынікі работы нарады. Затым адбылася прэс-канферэнцыя для ўкраінскіх і зарубежных журналістаў.

У ПРЭЗІДЫУМЕ АКАДЭМІІ НАВУК БЕЛАРУСІ

У апошні час у многіх газетах, па радыё і тэлебачанню прагучалі супярэчлівыя паведамленні і выказванні ў сувязі з ад'ездам былога прэзідэнта АНБ акадэміка У. П. Платонава ў ЗША. У радзе гэтых выступленняў дзеянні У. П. Платонава былі асуджаны. На гэту крытыку У. П. Платонаў адрэагаваў серыяй тэлеграм у адрас Акадэміі навук і кіраўніцтва рэспублікі, а таксама даў інтэрв'ю беларускай праграме радыё «Свабода» ў ЗША і па тэлефоне карэспандэнту газеты «Известия» (№ 42 ад 20.02.92), дзе адмаўляе прыпісаны яму намер не вяртацца.

Ва ўзнікшай сітуацыі прэзідыум АНБ лічыць неабходным давесці да ведама грамадскасці факты, якія адносяцца да знаходжання У. П. Платонава за мяжой. У 1991 годзе ён правёў у камандзіроўках у ФРГ і ЗША 6 месяцаў, у тым ліку апошнія тры месяцы (верасень—снежань) у Прынстанскім універсітэце. Вярнуўшыся 16.12.91 з ЗША, У. П. Платонаў праз два тыдні папрасіў прэзідыум АНБ прадаставіць яму творчы водпуск на тры месяцы для работы над манаграфіяй па кантракту з адным з выдавецтваў ФРГ. Прэзідыум, не без пярэчанняў, згадзіўся і на гэта. Пасля яго ад'езду ў ЗША вучоны сакратар Інстытута матэматыкі 23 студзеня гэтага года перадаў віцэ-прэзідэнту АНБ акадэміку А. В. Сцепаненку пісьмо У. П. Платонава, датаванае 07.01.92 г., аб адстаўцы, якая была прынята.

Цяпер У. П. Платонаў з сям'ёй знаходзіцца ў ЗША ў прыватнай паездцы. Акадэмія навук не афармляла яму «творчую камандзіроўку».

Нельга адмаўляць, што прэзідыум АНБ нясе пэўную адказнасць за тое, што не праявіў належнай прынцыповасці і патрабавальнасці, і дазволіў прэзідэнту практычна самаўхіліцца ад кіраўніцтва акадэміяй.

А ЁН УСЁ Ж ЖЫВЕ

Ні дэфіцыт паперы, ні ўзрослыя друкарскія і іншыя расходы не абышлі гродзенскі грамадска-палітычны штотыднёвік «Маладзёжны кур'ер». Але газета застаецца рэнтабельнай. Калектыў журналістаў, які з'яўляецца адным з заснавальнікаў выдання, змог зрабіць яго папулярным у чытачоў. Тыраж штотыднёвіка за кароткі тэрмін амаль падвоіўся. Моладзь знаходзіць тут публікацыі на самыя актуальныя тэмы, расказы аб дзейнасці партый і рухаў, папулярных спеваках і прадпрымальніках, міліцэйскіх буднях. Не залежваецца ў кіёсках і дадатак да газеты «В свободный вечер».

Дапамагаюць журналістам заснавальнікі: гродзенскія абласны і гарадскі камітэты Саюза моладзі Беларусі, калектыўнае прадпрыемства «МЖК-буд», гарадскі маладзёжны цэнтр. Калектыў рэдакцыі ўдзельнічае ў правядзенні дыскатэк, іншых відах прадпрымальніцтва.

Выступленне Старшыні Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь С. С. Шушкевіча

Пад Заключным актам Нарады па бяспецы і супрацоўніцтву ў Еўропе, тэкст якога з 1975 года знаходзіцца на захаванні ва ўрада Фінляндыі, 26 лютага з'явіліся пяць новых подпісаў. Гэты гістарычны дакумент падпісалі вышэйшыя дзяржаўныя кіраўнікі Беларусі, Малдовы, Таджыкістана, Узбекістана і Украіны.

Ва ўрачыстай цырымоніі, якая праходзіла ў палацы «Фінляндыя», дзе 17 гадоў назад Заключны акт быў змацаваны подпісамі лідэраў краін Еўропы, а таксама ЗША і Канады, прыняў удзел прэзідэнт Фінляндскай Рэспублікі Мауна Койвіста. Прысутнічалі таксама прадстаўнікі дзяржаў—удзельніц НБСЕ.

ХЕЛЬСІНКІ, 26. **(ІТАР—ТАСС).** Старшыня Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь Станіслаў Шушкевіч выступіў тут сёння на цырымоніі падпісання Заключнага акта Нарады па бяспецы і супрацоўніцтву ў Еўропе (НБСЕ). Ён сказаў:

Паважаны пан Прэзідэнт,

Паважаныя дамы і панове,

асаблівую значнасць нясе на сабе наша цяперашняя місія ў сталіцы дружалюбнай і гасціннай Фінляндыі, краіне, з якой у Беларусі склаліся шматгадовыя традыцыі рознабаковых сувязей і плённага супрацоўніцтва ў розных сферах.

Менш чым месяц назад у Празе, на пасяджэнні Савета міністраў замежных спраў дзяржаў—удзельніц НБСЕ, Рэспубліка Беларусь упершыню як суверэнная дзяржава атрымала магчымасць далучыцца да агульнаеўрапейскага працэсу.

Гэта ўмацавала нашу ўпэўненасць у тым, што самастойны шлях Беларусі на міжнароднай арэне і высокія мэты нашай знешняй палітыкі пасля набыцця незалежнасці абавязкова прывядуць нас у Хельсінкі, дзе 1 жніўня 1975 года 35 дзяржаў заклалі прынцыпы бяспекі і супрацоўніцтва ў еўрапейскім рэгіёне, якія за мінулыя гады ўсё больш усталёўваліся як фундамент развіцця здаровых міждзяржаўных адносін на карысць усіх народаў.

Падпісаўшы тут, у гістарычнай зале «Фінляндыя», ад імя Рэспублікі Беларусь Заключны акт Нарады па бяспецы і супрацоўніцтву ў Еўропе, нельга не зведваць пачуцця выключнай значнасці гэтай падзеі для беларускага народа і яго будучыні.

Гатоўнасць падпісаць хельсінкскі Заключны акт і прыняць на сябе абавязацельствы па дакументах, прынятых у рамках НБСЕ, была выказана Вярхоўным Саветам Рэспублікі Беларусь у спецыяльнай заяве аб прынцыпах знешнепалітычнай дзейнасці рэспублікі, у якой таксама пацвярджалася прыхільнасць да прынцыпаў статута ААН, Усеагульнай дэкларацыі правоў чалавека, Пакта аб грамадзянскіх і палітычных правах, да Міжнароднага пакта аб эканамічных, сацыяльных і культурных правах, гатоўнасць далучыцца да факультатыўнага пратакола да Міжнароднага пакта аб грамадзянскіх і палітычных правах і прызнаць кампетэнцыю Камітэта па правах чалавека ў адпаведнасці з гэтым пактам. Гэта палітычная лінія носіць фундаментальны характар, грунтуючыся на нашым канстытуцыйным законе — Дэкларацыі аб дзяржаўным суверэнітэце Рэспублікі Беларусь.

Тут на ўрачыстай цырымоніі падпісання Рэспубліка Беларусь зноў заяўляе аб сваёй прыхільнасці да прынцыпаў і палажэнняў хельсінкскага Заключнага акта, Падагульняючага дакумента венскай сустрэчы НБСЕ, Парыжскай хартыі для новай Еўропы і ўсіх іншых дакументаў Нарады па бяспецы і супрацоўніцтву ў Еўропе. Мы пацвярджаем нашу рашучасць выконваць усе абавязацельствы, якія змяшчаюцца ў гэтых дакументах, і кіравацца іх палажэннямі ў нашай дзейнасці.

Дзяржавы—члены НБСЕ мелі магчымасць пераканацца, што ў цяжкіх умовах карэнных грамадскіх пераўтварэнняў Беларусь няўхільна прытрымліваецца абавязацельстваў у рамках НБСЕ, дабіваючыся іх усебаковага выканання. Мы спадзяёмся на далейшае супрацоўніцтва і дапамогу з боку краін-членаў, інстытутаў і экспертаў НБСЕ ў гэтым пытанні.

Далучэнне Рэспублікі Беларусь да агульнаеўрапейскага працэсу мы лічым важнейшым этапам нашага вяртання ў сям'ю еўрапейскіх народаў, якое стала магчымым толькі пасля набыцця шматпакутным беларускім народам палітычнай і эканамічнай свабоды.

Да ўдзелу ў сумесным будаўніцтве агульнаеўрапейскага дома, з якім беларускі народ звязвае свае надзеі на дастойнае жыццё ва ўмовах міру і дабрабыту, ён прыйшоў рэдкім па трагізму гістарычным шляхам.

На працягу стагоддзяў, ні на кога не нападаючы, але знаходзячыся на геаграфічным і гістарычным раздарожжы, мая Радзіма пастаянна была арэнай спусташальных ваенных сутыкненняў паміж яе суседзямі. Ахвяры нашага народа каласальныя. Толькі апошняя сусветная вайна, паводле апошніх даных, забрала жыццё кожнага трэцяга з 10-мільённага насельніцтва Беларусі.

Стагоддзі фізічнага знішчэння народа спалучаліся з яго духоўным падаўленнем. Сціплым і цярплівым беларусам унушалі, што такога народа наогул няма, што яго мовы — адной з самабытных і старажытнейшых славянскіх моў — таксама няма, што ў яго няма ні гісторыі, ні культуры. Нацыянальныя святыні і культурныя рэліквіі, якія цудам захаваліся пасля нашэсцяў заваёўнікаў, былі вывезены ў музеі іншых краін.

Як гэта ні горка, але наш народ, які змог выжыць і адстаяць сваё нацыянальнае «я» ў крывавых бойнях і прыгнётах мінулага, напаткала новая страшная трагедыя — чарнобыльская катастрофа, якая ўсеяла радыеактыўным попелам нашу краіну і паставіла пад сумненне захаванасць генафонду беларускай нацыі. Пацярпеўшы больш за ўсіх у гэтай бядзе, мы спадзяёмся на сумесную дапамогу і падтрымку з боку еўрапейскіх дзяржаў, многія з якіх згубнае чарнобыльскае воблака таксама не абышло.

Я думаю, з улікам сказанага не трэба растлумачваць, чаму ў Дэкларацыі аб дзяржаўным суверэнітэце Рэспублікі Беларусь дакладна сфармулявана мэта — зрабіць рэспубліку нейтральнай дзяржавай, а яе тэрыторыю — бяз'ядзернай зонай. Для Беларусі гэта — гістарычная неабходнасць, выказаная ў волевыяўленні нашага народа і парламента.

Карыстаючыся выпадкам, мы хацелі б пацвердзіць, што будзем і далей няўхільна выконваць усе абавязацельствы па вываду ядзернай зброі з тэрыторыі Беларусі.

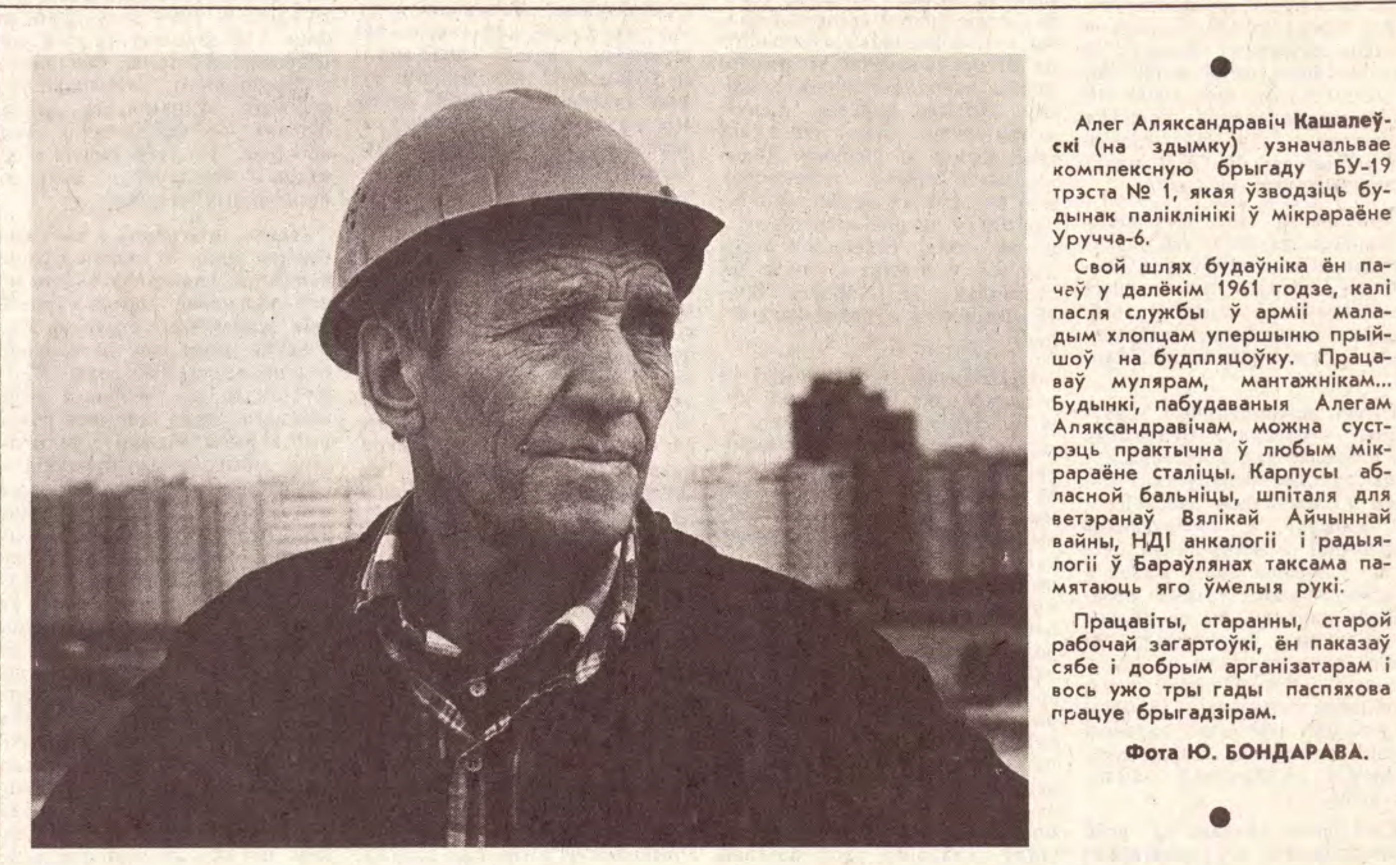
Мы імкнёмся да стварэння ў цэнтры Еўропы бяз'ядзернага пояса, у які ўвайшлі б паўночныя еўрапейскія краіны, Прыбалтыка, дзяржавы Усходняй і Цэнтральнай Еўропы.

Заглядваючы ў нашу агульную будучыню, нельга не сказаць аб нашай заклапочанасці цяжкай экалагічнай сітуацыяй у Еўропе. Падвяргаючыся як уласным, так і моцным трансгранічным забруджванням, Беларусь выступае за прыняцце тэрміновых і рашучых мер у галіне аховы навакольнага асяроддзя, уключаючы распрацоўку і прыняцце Еўрапейскай экалагічнай хартыі.

Рэспубліка Беларусь перажывае цяпер вельмі нялёгкі перыяд пераходу ад адміністрацыйна-каманднай сістэмы гаспадарання да рыначнай эканомікі.

Асноўную ўвагу мы ўдзяляем стварэнню прававой і сацыяльна-эканамічнай інфраструктуры рынку. Ужо прыняты або хутка стануць рэальнасцю дзесяткі законаў, якія закладваюць базу прадпрымальніцтва. У гэты крытычны, пераломны момант

(Заканчэнне на 3-й стар.).

Алег Аляксандравіч **Кашалеўскі** (на здымку) узначальвае комплексную брыгаду БУ-19 трэста № 1, якая ўзводзіць будынак паліклінікі ў мікрараёне Уручча-6.

Свой шлях будаўніка ён пачаў у далёкім 1961 годзе, калі пасля службы ў арміі маладым хлопцам упершыню прыйшоў на будпляцоўку. Працаваў муляром, мантажнікам... Будынкі, пабудаваныя Алегам Аляксандравічам, можна сустрэць практычна ў любым мікрараёне сталіцы. Карпусы абласной бальніцы, шпіталя для ветэранаў Вялікай Айчыннай вайны, НДІ анкалогіі і радыялогіі ў Бараўлянах таксама памятаюць яго ўмелыя рукі.

Працавіты, старанны, старой рабочай загартоўкі, ён паказаў сябе і добрым арганізатарам і вось ужо тры гады паспяхова працуе брыгадзірам.

Фота Ю. БОНДАРАВА.

Чыгуначныя войскі рэспублікі. Крок першы

Сёння, у перыяд вялікіх супярэчнасцей, калі паміж рэспублікамі былога Саюза дзеліцца ўсё і ўся, у тым ліку і армія, нясоладка прыходзіцца і воінам-чыгуначнікам. Часць, якая дыслацыруецца ў Беларусі, пастановай Вярхоўнага Савета рэспублікі ад 20 верасня 1991 года перададзена ў падначаленне Савета Міністраў Беларусі і стала першай і пакуль адзінай ластаўкай. Аб «новым» жыцці часці расказвае яе камандзір Анатоль СЦЯПУК.

— Пачну з таго, што дзяльба арміі закранула і чыгуначныя войскі, у тым ліку і наш воінскі калектыў. Два самастойныя, паўнакроўныя падраздзяленні, якія дыслацыраваліся на тэрыторыі Расіі, адышлі да яе. Цяпер мы толькі на 60 працэнтаў здольны забяспечыць тэхнічнае прыкрыццё часці. Таму вымушаны былі звярнуцца ў Саўмін рэспублікі з прапановай аднавіць маставое падраздзяленне і атрымалі «дабро». Яшчэ да нас, відаць, далучыцца вучэбная чыгуначная часць, якая з нагоды «нацыяналізацыі» яе рэспублікай засталася як бы без кіраўніцтва. Мы хочам зрабіць на яе базе вучэбны батальён.

Хвалюе праблема кадраў, спецыялістаў - чыгуначнікаў. Хоць жадаючых служыць у нашай часці нямала. 45 афіцэраў, якія знаходзяцца за межамі рэспублікі, просяцца да нас. Свабодныя месцы пакуль ёсць.

— **Вядома, што яшчэ ў недалёкім мінулым вы паспяхова вырашалі жыллёвае пытанне...**

— Мы і цяпер штогод у кожным гарнізоне здаём па дому. Але кадравы састаў памяняўся, многія афіцэры звольніліся, на іх месца прыйшлі новыя. Цяпер дзесьці 145 сем'яў патрабуюць жылля. Каб вырашыць гэтую праблему, трэба па меншай меры 30 мільёнаў рублёў. Ці будуць яны выдзелены? Раней Мінтранспарту Саюза выручала. Цяпер мы ў падпарадкаванні Саўміна Беларусі, а ў таго рукі пакуль не даходзяць да нашага сацкультбыту. Да гэтага часу не зацверджана Палажэнне аб чыгуначных войсках рэспублікі.

— **Анатоль Якаўлевіч, што збіраецца будаваць у Беларусі часць, якая ў адзіночным ліку выступае ў ролі чыгуначных войск рэспублікі?**

— Па-першае, мы поўнасцю разлічыліся з аб'ектамі, якія знаходзіліся па-за межамі Беларусі. Увесь асабісты састаў з'ехаўся на пастаянныя месцы дыслакацыі. Каля 100 кіламетраў чыгункі трэба пабудаваць у паўднёвай частцы рэспублікі, каб забяспечыць доступ да інертных матэрыялаў, якія цяпер не пастаўляюцца з іншых краін СНД.

Нам трэба пабудаваць сотні кіламетраў аўтамабільных дарог. Пачынаючы з гэтага года і ў далейшым будзем рабіць капітальны рамонт чыгуначных участкаў працягласцю да 400 кіламетраў. У Беларусі ёсць лініі, якія пракладзены яшчэ ў даваенны час і патрабуюць неадкладнай рэканструкцыі. У тым ліку і лінія Мінск — Масква.

Планы ў нас вялікія, але без прымянення сучаснай дарожна-будаўнічай тэхнікі і дабраякасных будматэрыялаў выканаць іх будзе вельмі складана. Да таго ж узраслі цэны. Яшчэ ў мінулым годзе чыгуначная платформа каштавала 29 тысяч рублёў, а сёння — ужо 800 тысяч. У недалёкім мінулым адзін кіламетр дарогі абыходзіўся ў мільён. А цяпер толькі адзін пагонны метр рэйкі каштуе 74 рублі.

Не хапае да ўсяго рэек, шпал, стрэлачных пераводаў, а заводы, што выпускаюць дэталі верхняй будовы пуці, амаль усе знаходзяцца ў Расіі і на Украіне. Пастаўкі не ідуць. У Дзяржснабе Беларусі гавораць: шукайце пастаўшчыкоў па бартэру.

— **Анатоль Якаўлевіч, хадзілі чуткі, што вашы войскі будуць папаўняцца «альтэрнатыўнікамі».**

— Сапраўды, у чыгуначных войсках планавалася ўстанавіць альтэрнатыўную службу. Але дазвольце спытаць: ці зможа чалавек, якога не ўзялі ў танкісты ці дэсантнікі, служыць у нашых войсках? Тут таксама за тэхнікай трэба даглядаць. Тыя ж бульдозеры, экскаватары, пуцеўкладачныя машыны. Каб працаваць на іх, патрэбна добрая спецыяльная вывучка. Калі б размова ішла аб частковай альтэрнатыўнай службе — тады іншая размова. Ад адной роты альтэрнатыўшчыкаў я б, напрыклад, не адмовіўся.

Гутарыў В. ЦАСЮК.

СУБ'ЕКТЫЎ

УЧОРА—РАНА, ЗАЎТРА—ПОЗНА

Пачынаць дэнацыяналізацыю трэба сёння

Прайшло амаль два месяцы пасля лібералізацыі цэн, і ўжо ясна, што іх лібералізацыі не было. Было простае і прымітыўнае павышэнне. Калі 3 — 4 студзеня была яшчэ нейкія надзеі на дакляраваны ўрадам далейшы і рашучы працяг рэформ, то 13 — 14 яны паспяхова расталі. Не да канца, канешне, але...

А значыць, усё гэта губляе сэнс і калі і можа да чагосьці прывесці, то толькі да новага павышэння цэн, потым—яшчэ да новага і г. д. Чаму? Вытворца тавару атрымаў магчымасць палепшаць сваё матэрыяльнае становішча шляхам «накруткі» цэн на прадукцыю без намёку на павелічэнне яе колькасці і якасці. Скажам, пыласос каштаваў 180 рублёў, цяпер (прыблізна) — 500. У пэўны час рабочыя, якія іх выпускаюць, прыйдуць да свайго дырэктара і скажуць па-рабочаму прама: «Павышай зарплату». Збярэцца канферэнцыя працоўнага калектыву, запішуць у рэзалюцыю: адпаведна прынятае «павысіць». Клопат аб працоўных, сацыяльная абарона, — гэта з аднаго боку. З другога — пыласос будзе каштаваць 1.000 рублёў. Потым рабочыя зноў прыйдуць — цана падскочыць да 1.500 рублёў — і так без канца.

Вінаваты рабочыя? Іх дырэктар? Ні ў якім разе — ім трэба жыць, па магчымасці — добра. Бо ў магазінах бываюць тавары (калі бываюць), якія выраблялі іншыя пралетарыі і якім таксама трэба жыць. А каб добра жыць, зараз не трэба добра працаваць, а трэба добра павышаць цэны. Бессмяротны афарызм, які я неабдумана прыпісваю ў папярэднім «Суб'ектыве», прыходзіцца тэорыя развіцця. Яго час не прыйшоў.

Адна з беларускіх мэблевых фабрык заключыла кантракт з германскай фірмай на пастаўку тумбаў пад тэлевізар. Для замежнікаў старалася, але 5 марак з тумбачкі вярнуліся на радзіму — немцы не прывыклі да такога ўзроўню якасці. Ну і што? У нас іх усё роўна можна купіць толькі па вялікаму «блату». Так што асабліва напружвацца не трэба.

Дзяржгандаль адрэагаваў на «лібералізацыю» так, як і павінен быў адрэагаваць. Прытрымалі на базах далікатэсы, а потым, як заўсёды, выкінулі іх у час «ікс» — на тым «лібералізацыя» скончылася. Прадуктаў паўсядзённых як не было, так і няма. Дакладней, не хапае. Сітуацыя красамоўна мінулага года падобна адзін да аднаго, толькі што цэны вышэйшыя.

Наша беларускае кіраўніцтва заслужыла ўстойлівую рэпутацыю інтэрпрэтацыі. Яго пазіцыя нагадвае (загадзя прашу прабачэння за параўнанне) кітайскую байку пра малпу, якая назірала з вяршыні за бойкай двух тыграў. Калі тыгры ўсім аслабеюць, малпа злязе з дрэва і скажа сваё важкае слова. Пазіцыя прывабная ва ўсіх адносінах.

Я намаляваў гэтую вобразную карціну толькі з адной мэтай: зазначыць, што мяркую нечага пачынаць з памылкамі «старэйшых братоў» старацца іх не паўтараць у сваёй практыцы. Мне здаецца, наступіў той момант, калі стаўкі зроблены, далейшая гульня ўяўляецца яскравай — трэба рабіць хады, тым больш, козыраў на руках шмат.

Адным рашучым крокам — лібералізацыяй і ўсёахопнай прыватызацыяй можна адразу некалькі ўзняцца на шляху да ўзроўню Еўропы.

Паспрабую разабрацца механізм. Вось вы — уладальнік магазіна. Мне не цікава, дзе вы знайшлі грошы на яго выкуп і чым збіраецеся гандляваць, — гэта ваша праблема. А як заказы зробіце, прадаваць магу. Будзеце шукаць устойлівыя крыніцы закупкі тавараў. Перш чым браць пыласос за 1.500 рублёў, вы падумаеце: «А ці прадам я яго?» І калі вырашыце, што не, то будзеце шукаць пыласос за 1.000 ці за 600 — 700 рублёў. Дапусцім, усе магазіны прыватныя, арэндныя ці якія яшчэ, і там таксама падумаюць. Вытворца на гэта прадаўца дзяржаўнага магазіна абсалютна, што выкупіць можна... атрымае. Прыватнік павінен выбіраць, таму ён прымусіць выбіраць усіх астатніх. Вытворцу — таксама. І тады з'явіцца пыласос, халадзільнік, тэлевізар, каб купілі, ці павышаць цэны.

Пакупніка — у які магазін пайсці, што і за колькі купіць. Па сутнасці застаецца адзін выбар: рабіць лепш і больш, даводзіць тэхналогію да сусветных стандартаў, каб на вытворчасць тавару выдаткаваць менш і за кошт гэтага не павышаць цану і мець прыбытак, разам з тым не ўпусціўшы пакупніка.

Але гэта толькі схема. Жыццё некалькі адрозніваецца ад яе.

На схеме яно, можа, і добра, а ў жыцці кожны мае свой інтарэс. Калі ў вас, скажам, ёсць уласнасць, то ці лёгка вы з ёй развітаецеся? А калі ў вас усе, падкрэслю, усе ўласнасць? Аддавацца першаму сустрэчнаму? Таму, мне здаецца, прыватызацыя толькі абмяркоўваецца, а ў праграму дзіцца. У Расіі гэтым абмеркаванні нарадзілі на свет пералік тых аб'ектаў, якія прыватызацыі не падлягаюць. А імёны: нетры зямлі, водныя рэсурсы, лясны фонд, радыёцэнтры, аўтадарогі, партовыя збудаванні, прадпрыемствы электраэнергетыкі, — карацей кажучы, лягчэй сказаць, што выкупіць можна. Ды і тое ў кожным выпадку вырашаць будуць тыя, хто вырашаў усім нам знаёмы. І я пытаю сябе: чым лепшыя беларускія бюракраты за расійскіх? І адказваю: усім магчыма, але яны таксама людзі, і ў іх таксама... Бо не бывае новай і старой улады — ёсць проста ўлада, мэта якой — улада. Калі ўсё аддаць, то што тады дзяліць?

Гэта — зверху. А знізу падпірае не менш моцная хваля так званага народнага абурэння, увесь пафас якой можна ўмясціць у «А мне?» І яму, значыць, трэба крыху даць. Калі ласка, плаціце грошы, няма — тады... Так ці інакш, дзяржава будзе ўласнасць у адных руках. Руках тых, хто можа купіць і зараз. А самае галоўнае — ведае, што рабіць далей.

Вельмі непакоіць сучасных: хто ўсё скупіць? Шмат гутарак пра грамадзян «каўказскіх» нацыянальнасцей. А між тым, зусім не тут адзін: купляе той, хто больш плаціць... У Амерыцы ўсё гандлюе сам, а з рускім, кітаец — з немцам, а амерыканца ўзялае толькі адзін: усе раўнапраўныя. Я не амерыканец, але і мне ў такой сітуацыі хацелася б тое ж самае. Калі ў магазіне, кім валодае асецін, каўбаса каштуе 45 рублёў, а мой родны беларус просіць за тую ж 75, то я пайду да асеціна. А беларусу прапаную вывучыць асновы рыначнай эканомікі. І няхай не крыўдуе. Спрачацца аб вартасцях той ці іншай нацыі зручна за куфлем піва. У эканоміцы ж усе роўныя.

Не трэба думаць, што дзяржава стане слабейшай ад таго, што распрадасць лішнюю маёмасць. Як ні парадаксальна — наадварот, умацуе. Таму карміць грудзямі, няхай і вельмі вялікімі, такую колькасць, прабачце, утрыманцаў — смерці падобна. Аднак тут зноў сутыкаюцца інтарэсы, бо пры такім раскладзе пэўную колькасць чыноўнікаў прыйдзецца адарваць ад сытых кармушак (чытай: ад распараджэння ўласнасцю). Тут мне міжволі прыгадваецца Пётр Вялікі з яго хоць і не зусім цывілізаванымі, але эфектыўнымі метадамі перабудовы дзяржаўнай машыны. Што ж, калі выйсця няма, то «цывілізаваныя» трэба выкрасліць, а пакінуць толькі «эфектыўныя».

Не ведаю (і не хачу прагназіраваць), як складзецца далей, — мы зараз ходзім па лязу. Адно ведаю цвёрда: учора было рана, заўтра будзе позна. Трэба пачынаць дэнацыяналізацыю.

Сяргей ШАЎЦОЎ.

ВЫСТУПЛЕННЕ

міністра замежных спраў Рэспублікі Беларусь П. К. КРАЎЧАНКІ

на пасяджэнні Савета міністраў замежных спраў дзяржаў — удзельніц НБСЕ

(Прага, 30 студзеня 1992 года)

Паважаны пан Старшыня,
Паважаныя дамы і панове,
Паважаныя калегі,

Для мяне вялікі гонар выступіць тут у Празе — сталіцы дружалюбнай нам дзяржавы, аднаго з самых цудоўных гарадоў свету — на пасяджэнні Савета міністраў замежных спраў дзяржаў — удзельніц Нарады па бяспецы і супрацоўніцтву ў Еўропе.

У гэты ўрачысты для нашай дзяржавы час хачу яшчэ раз пацвердзіць, што ўрад Рэспублікі Беларусь заяўляе аб сваёй прыхільнасці да хельсінкскага Заключнага акта, парыжскай Хартыі для новай Еўропы і ўсіх іншых дакументаў Нарады па бяспецы і супрацоўніцтву ў Еўропе, усіх абавязацельстваў, зафіксаваных у гэтых дакументах, пацвярджае сваю рашучасць кіравацца іх палажэннямі ў сваіх дзеяннях.

Мы вітаем місію дакладчыка, якая будзе арганізавана Старшынёй Савета міністраў Нарады па бяспецы і супрацоўніцтву ў Еўропе, і выказваем нашу гатоўнасць зрабіць усё магчымае для таго, каб аблегчыць выкананне задач, што стаяць перад місіяй, і аказаць ёй неабходную дапамогу. Выказваю ўпэўненасць, што гэта місія дазволіць азнаёміць дзяржавы-ўдзельніцы з тым прагрэсам, які быў дасягнуты ў Рэспубліцы Беларусь у справе ўсебаковага выканання абавязацельстваў у межах НБСЕ, а таксама аказаць дапамогу Беларусі ў ажыццяўленні гэтай мэты. Мы зыходзім з таго, што даная місія будзе кіравацца вопытам экспертаў з дзяржаў -удзельніц, інстытутаў НБСЕ і іншых адпаведных арганізацый.

Адначасова мы выказваем гатоўнасць да таго, каб кіраўнік дзяржавы або ўрада Рэспублікі Беларусь пры першай жа магчымасці падпісаў хельсінкскі Заключны акт і парыжскую Хартыю для новай Еўропы.

Гэтыя асноватворныя дакументы — погляд у будучыню, які дазваляе нам з надзеяй думаць пра лёс беларускага народа ў бліжэйшыя дзесяцігоддзі, набыццё ім доўгачаканай палітычнай і эканамічнай свабоды і лепшай долі. Разам з тым, вяртаючыся ў сям'ю еўрапейскіх народаў, мы не можам не азірнуцца ў мінулае, прааналізаваць трагічны па сваёй сутнасці гістарычны шлях, пройдзены беларускім народам за апошнія стагоддзі, падвесці вынікі, асэнсаваць тое, што называецца гістарычнай памяццю нацыі.

Калі паспрабаваць з усёй разнастайнасці яе характарыстык выдзеліць галоўную, то, думаю, гэта будзе трагізм беларускага народа ў гістарычнай рэтраспекцыі. Так, трагізм і яшчэ раз трагізм. Трагізм суровага крывавага мінулага, трагізм учарашніх дзён, звязаных з першай і другой сусветнымі войнамі, і трагізм чарнобыльскай безвыходнай паўсядзённасці цяперашняга. Не шмат знойдзецца народаў у Еўропе, да якіх лёс быў такі ж неміласэрны, як да нас. Для майго народа за апошнія стагоддзі стан вайны стаў перманентным, да жаху прывычным і аднастайным. І справа ў тым, што не мы, а на нас нападалі, падвяргалі спусташальным набегам, агню і мячу. Нашы гісторыкі падлічылі: у раннім сярэдневякоўі спусташальны вогненны вал войнаў і набегаў абрушваўся на маю Радзіму з дзіўнай метадычнасцю раз у 10 гадоў. У гэтыя гады, ратуючы Еўропу, мы прынялі на сябе ўдар больш чым 100 татарскіх набегаў, сталі непраходным бар'ерам на шляху больш чым 100 набегаў крыжаносцаў, якія імкнуліся на Усход. Наш нацыянальны герб — гэта «Пагоня», паход наўздагон уцякаючаму захопніку, акт не агрэсіі, а адплаты. Змучаная, сцякаючая крывёю Беларусь толькі за чатыры апошнія стагоддзі страціла да 15 млн. чалавек. Толькі ў гады другой сусветнай вайны з 16-мільённага насельніцтва Беларусі згарэлі ў полымі вайны, паводле апошніх падлікаў, 3,5 млн. чалавек. Сёння, успамінаючы тых, хто аддаў сваё жыццё за свабоду Айчыны, мы з горыччу канстатуем, што беларуская нацыя, чацвёртая-пятая па колькасці насельніцтва сярод славянскіх народаў, магла б быць у канцы XX стагоддзя на ўзроўні 30—35-мільённага еўрапейскага этнасу.

Стагоддзямі нас знішчалі не толькі фізічна, нас гвалцілі духоўна. Пастаянна ўбівалася ў галаву, што няма такога народа, як беларускі, што не мае ён мовы (дарэчы, адной з самых старажытных і самабытных славянскіх моў), не мае культуры. Нашы святыні і нацыянальныя рэліквіі — ва ўсіх музеях сумежных краін, усюды, але толькі не ў нас. Наш народ — з пакалечанай гістарычнай памяццю, абабраны, пазбаўлены нацыянальнай гісторыі, якую часта прысвойвалі нашы суседзі, усё ж выстаяў і, як сведчыць сённяшняя падзея, перамог. Перамог, перасіліў сябе, сваіх непрыяцеляў, няўмольны і бязлітасны лёс, які кідаў, здавалася, нас у бездань невядомасці і дэнацыяналізацыі, страты нацыянальнага «я».

Гэта — горкая гістарычная канстатацыя таго, што было. Мы абавязаны былі сёння сказаць менавіта гэта перад памяццю нашых продкаў, сказаць не дзеля радасці помсты, а для таго, каб, уступаючы ў сям'ю еўрапейскіх народаў, падвесці рысу страшнаму, крываваму і змрочнаму мінуламу майго народа, якое ніколі не павінна паўтарыцца.

Хоць трагічнае і наша цяперашняе. Нібы злы лёс праследуе Беларусь і цяпер, у канцы XX стагоддзя, уцягваючы яе ў бездань бед і выпрабаванняў, выкліканых страшнай бядой — Чарнобылем. Бачачы неразуменне многіх, мы ўжо не маем сіл прасіць аб дапамозе і падтрымцы. Мінуць гады, і Еўропа прыйдзе да ўсведамлення глыбіні трагедыі, даведаўшыся ўсю паўнату праўды аб нашых няшчасных дзецях, аб знішчэнні генафонду нацыі. Або можа хоць цяпер наш голас будзе ўсё-такі пачуты?

Мяркую, што пасля сказанага стане зразумелым наша шчырае імкненне стаць нейтральнай дзяржавай, бяз'ядзернай зонай, вывесці з нашай нацыянальнай тэрыторыі большую частку войск з узбраеннем звычайнага тыпу. Мы не хочам, каб ваенны бот захопніка таптаў нашы землі, не хочам быць заложнікамі чужых ядзерных амбіцый, ядзерных катаклізмаў, падобных на чарнобыльскі, у мірны час. Бяз'ядзерны статус і нейтралітэт — гэта не нечы капрыз, «гульня розумаў», а горкі, але няўмольны імператыў нацыянальнай гісторыі, воля нашага народа і парламента, увасобленая ў чаканную фармулёўку аднаго з палажэнняў Дэкларацыі аб дзяржаўным суверэнітэце, прынятай 27 ліпеня 1990 года. Сёння, карыстаючыся выпадкам, мы зноў пацвярджаем, што будзем паслядоўна і няўхільна выконваць узятыя абавязацельствы, звязаныя з вывадам тактычнай і стратэгічнай ядзернай зброі з тэрыторыі Беларусі.

З пачуццём глыбокага задавальнення хачу паінфармаваць калег, што з апярэджаннем у 5 месяцаў літаральна ў гэтыя гадзіны, да 1 лютага г. г., апошнія адзінкі тактычнай ядзернай зброі знікнуць з нашай нацыянальнай тэрыторыі.

Наш ідэал — бяз'ядзерны пояс у цэнтры Еўропы, які ўключае скандынаўскія краіны на Поўначы Еўропы, захоплівае Прыбалтыку, а таксама дзяржавы Усходняй і Цэнтральнай Еўропы. Наш ідэал — эканамічная і палітычная інтэграцыя ў еўрапейскае супольніцтва пры захаванні і ўмацаванні на пераходны перыяд Садружнасці Незалежных Дзяржаў. Садружнасць нарадзілася на беларускай зямлі. Безумоўна, яна яшчэ будзе даказваць сваё права на рэальнасць існавання, даказваць сваю жыццяздольнасць і жыццеўстойлівасць. Перакананы, што нават калі яна з часам не вытрымае выпрабавання на трываласць, дык усё роўна сілы ўзаемнага эканамічнага прыцягнення і сілы розуму прывядуць да ўзнаўлення падобнага эканамічнага і палітычнага саюза 11-ці ці іншай колькасці дзяржаў. У бліжэйшыя 10—15 гадоў мы асуджаны быць і жыць разам (хацелася гэтага каму-небудзь ці не).

Ёсць нешта большае, чым воля і жаданне палітыкаў, чым іх дзяржаўныя амбіцыі. Гэта — жорсткая эканамічная неабходнасць, якую не адкінеш убок, як палітычную атрыбутыку зніклай імперыі.

А калі гэта так, мы прагназіруем існаванне аж да 2005 года, наяўнасць і функцыяніраванне ў Еўропе дзвюх асноўных геапалітычных і эканамічных адзінак — «Еўрапейскага эканамічнага супольніцтва», якое аб'яднае к 1996 году ўжо, відаць, 16 дзяржаў (у тым ліку Швецыю, Аўстрыю, Фінляндыю і Швейцарыю), і «Усходнееўрапейскага эканамічнага супольніцтва» — садружнасці, якая аб'яднае 11 (або іншую колькасць — большую ці меншую) незалежных дзяржаў.

Пасля інтэграцыі ў «Агульны рынак» краін Усходняй Еўропы пачнецца павольнае і ўзважанае збліжэнне дзвюх еўрапейскіх эканамічных структур адна з адной, якое мае шанц завяршыцца пасля 2000 года. Менавіта тады ідэя адзінага еўрапейскага дома набывае рэальныя абрысы. Менавіта тады базісны прынцып яго будаўніцтва — свабода руху ідэй, людзей, капіталаў і паслуг, апрабіраваны ў ЕЭС і Садружнасці, рэалізуецца ў поўным аб'ёме. У кантэксце гэтай мадэлі развіцця сітуацыі Беларусь і яе сталіца гатовы ўзяць на сябе функцыі «Усходняга Бруселя», быць перадатачным звяном, разам з шэрагам краін Цэнтральнай Еўропы, паміж Усходам і Захадам. Заяўляючы пра гэта, мы зыходзім з таго, што дагэтуль Беларусь была астраўком палітычнай стабільнасці і правапарадку. Спадзяёмся, што і ў будучым нам удасца пазбегнуць вялікіх палітычных і сацыяльных калізій.

Размешчаная на скрыжаванні Еўропы, Рэспубліка Беларусь даволі востра адчувае неабходнасць радыкальных мер у галіне экалогіі. Прамаруджванне тут небяспечнае цяжкімі вынікамі для ўсіх еўрапейцаў. У гэтай сувязі Рэспубліка Беларусь напярэдадні КОСР-92 лічыць мэтазгодным неадкладную распрацоўку і прыняцце Еўрапейскай экалагічнай хартыі (па аналогіі з Энергетычнай хартыяй, прынятай па ініцыятыве пана Люберса).

Спадзяёмся, што гэта прапанова атрымае падтрымку з боку ўсіх еўрапейскіх дзяржаў, а таксама ЕЭК.

Вяртаючыся ў Еўропу палітычна і эканамічна, мы зведваем пачуццё радасці і натуральнай занепакоенасці тым, як у нас пойдуць справы. Для нашага народа ніколі не было характэрна ні пачуццё нацыянальнага самаўніжэння, ні манія ўяўнай велічы. Мы спакойны і працавіты народ, які заяўляе аб прыхільнасці да дэмакратычных ідэалаў, павазе правоў чалавека і нацыянальных меншасцей, рыначнай мадэлі гаспадарання. Мы заяўляем аб нашай гатоўнасці жыць у міры і дружбе з усімі, хто шчыра верыць у гэтыя прынцыпы. Мы адкрытыя Еўропе і свету і гатовы вучыцца многаму ў яго.

Глыбока сімвалічна, што ўваходжанне ў сям'ю еўрапейскіх народаў адбываецца тут, у Златай Празе, адным з цудоўных гарадоў Еўропы і архітэктурнай «жамчужыне» свету, сталіцы дружалюбнай нам дзяржавы, якая мае высокі міжнародны аўтарытэт. Прага памятная і значная ў нашай нацыянальнай гісторыі. Крыніцы нашага нацыянальнага духу і самасвядомасці звязаны з тым, што менавіта тут 6 жніўня 1517 года наш вялікі асветнік, вучоны і гуманіст Францыск Скарына надрукаваў першую кнігу на беларускай мове — «Біблію Пражскую». Канкрэтным сведчаннем нашай традыцыйнай дружбы з'яўляецца той факт, што сёння было падпісана пагадненне аб устанаўленні дыпламатычных адносін паміж Беларуссю і ЧСФР.

Мы вітаем нашых партнёраў і сяброў па Садружнасці Незалежных Дзяржаў у сувязі з далучэннем да НБСЕ. Мы таксама заяўляем аб сваёй гатоўнасці правесці адно з наступных пасяджэнняў Савета міністраў замежных спраў дзяржаў — удзельніц НБСЕ ў Мінску—каардынацыйным цэнтры Садружнасці Незалежных Дзяржаў.

Дзякуй за ўвагу!

ПТУШКАФЕРМА САЎГАСА «БАЛЬШАВІК», што ў Мінскім раёне, параўнаўча невялікая. Але яе калектыў здолеў дасягнуць высокай эфектыўнасці ў гадоўлі бройлераў. За мінулы год у гандлёвыя ўстановы адсюль адправілі больш як 560 тон дыетычнага мяса.

Поспех птушкаводаў у значнай меры залежыць ад умелай арганізацыі іх работы. Вопытным спецыялістам ў гэтым праявіла сябе маладая брыгадзір Галіна СЯМЁНАВА.

Шмат гадоў занята доглядам куранят ветэран гаспадаркі Надзея Мікітаўна БАГАСЛАВА. Яе падапечныя хутка растуць, прыбаўляюць у вазе.

Фота Яўгена ПЯСЕЦКАГА.

З ЗАЛЫ СУДА

«Мы судзім правільна»

У час паездак па «хатолёных радыяцыйных» зараз вёсках пачуў неверагодную гісторыю: інвалід першай групы Вялікай Айчыннай вайны, 89-гадовага жыхара вёскі Бакачы Ракаўскага сельсавета Аляксея Міхайлавіча Лемяшонка пасадзілі ў «кутузку» на 15 сутак. За няўзорныя, як кажуць на Валожыншчыне, паводзіны на судовым разборы ўласнай справы.

— У раёне суддзя правільна. Усе законы выконваюцца,— такое рэзюме старшыні народнага суда Аляксандра Міхалевіча Стальмашэнкі.

Гісторыя з А. М. Лемяшонкам, каб не згубіць важных нюансаў, падаваць у парадку прававой паслядоўнасці.

— Дзед паводзіў сябе на судзе непрыстойна,— кажа суддзя.

«Непрыстойнасць» гэта — нязгода А. М. Лемяшонка са спробай суддзі А. М. Стальмашэнкі пазбавіць яго зневажальнікам.

Так, інвалід гаварыў рэзка. Ён не пагаджваўся з суддзёй, павышаў голас. Дык арыштоўваць 89-гадовага дзеда?

— Даў яму пятнаццаць сутак не я, а суд,— звяртаецца да чарговага юрыдычнага алібі А. М. Стальмашэнка.

Паводле артыкула 31 Крымінальнага кодэкса БССР, нельга падвяргаць адміністрацыйнаму арышту цяжарных жанчын, жанчын з дзецьмі да дванаццаці гадоў, інвалідаў першай і другой груп...

— Вы ўзначальвалі судовае пасяджэнне? — пытаюся ў суддзі.

— Узначальваў,— старшыня Валожынскага народнага суда глядзіць на мяне, потым у акно, разумее. — Не ведаў я, што ён інвалід, разумееце.

Вы зразумелі на бела? Гэта ягонае: «Мы судзім правільна»...

Колішні хлебароб, а цяпер інвалід А. М. Лемяшонак справу не адседжвае прысуджаныя 15 сутак. Першы ж дзень у вызваленні ізалятара... Тэрмінова паклалі ў бальніцу. Ён ледзь не памёр...

Мінскі абласны суд памылку А. М. Стальмашэнкі выправіў — адмяніў неапраўданае, а неабгрунтаванае рашэнне...

— Што цяпер? — пытаюся ў суддзі.

— Калі не памыляецца,— пішуць вышэйшае з боку з сябе А. М. Стальмашэнка.

І тут у такой заходзіць суддзя І. І. Міхуноскі. Хутка здарылася гэта, рашэнне ў суд, актыўна кідаецца на абарону начальніка.

Пазіцыя маладога суддзі зразумела. Той выпадак з А. М. Лемяшонкам не першы памылкаў у рабочым месцы суда. Больш таго, яго ўзмоцнена замоўчвалі...

Вынік гэтага — той жа І. І. Міхуноскі з яго абаронай начальніка... Да таго ж, пасля прыкрага ляпа А. М. Стальмашэнкі... сціпла над недарэчнасцю ўсё асабіста.

Інвалід другой групы, ветэрана вёскі Багданы Івана Антонавіча Амілаўскага на судовым разборы, які праводзіў І. І. Міхуноскі, таксама пасадзілі ў адміністрацыйнаму арышту на 15 сутак.

Той прабыў у ізалятары сутнікі, трапіў у бальніцу. Да сутачнае знаходжанне на заяўбеспячэна і А. Амілаўскага спаганілі штраф...

— Чаму ж прызначылі штрафу за пяздоху з судом або грубасць, як вы сцвярджаеце, інвалідам? Ці ў бальніцы не? — пытаюся ў І. І. Міхуноскага.

— Яно-то дастаткова. Але...

Рашэнне суда не адменена па сённяшні дзень. Страты — матэрыяльныя і маральныя — І. А. Амілаўскаму не кампенсаваны. Як, дарэчы, і А. М. Лемяшонку.

Валерый САНЬКО, журналіст.

Вы прасілі дапамогі

Жыхар Валожынскага раёна А. Пукач скардзіўся на тое, што старшыня Вішнеўскага сельскага Савета злоўжывае сваім службовым становішчам, а таму яго маці не можа набыць вострадэфіцытныя тавары, на якія стаіць у чарзе.

Ці так гэта? Намеснік старшыні райвыканкома Н. КАЛІНОЎСКІ паведаміў рэдакцыі, што пытанне разгледжана камісіяй з выездам на месца. Устаноўлена, што Соф'я Якаўлеўна Пукач яшчэ ў ліпені 1989 года была ўключана ў Вішнеўскім сельскім Савеце ў спісы на атрыманне пяці відаў вострадэфіцытных тавараў.

«Мяккі куток» атрыманы ёю ў маі, каляровы тэлевізар — у ліпені мінулага года.

Праўда, на падставе распараджэння старшыні сельсавета Б. Хадзінскай ад 15.01.91 года вострадэфіцытная мэбля і электрабытавая тэхніка выдзяляюцца не больш дзвюх адзінак на аднаго чалавека ў месяц. У сувязі з тым, што С. Пукач у ліпені набыла тэлевізар, ёй не быў выдзелены халадзільнік, да таго ж на яго не падышла і чарга. Затое ў жніўні (ёсць пратакол пасяджэння пастаяннай камісіі па гандлю) быў выдзелены халадзільнік «Снайге» коштам 560 рублёў. Аднак яна ад яго адмовілася.

Цяпер С. Пукач стаіць на атрыманне халадзільніка і кухні ў спісах за нумарам 1, спальні — за № 2.

У той жа час у адказе адзначаецца, што пры правядзенні праверкі ўстаноўлены пэўныя парушэнні і недахопы пры размеркаванні вострадэфіцытных тавараў па чарзе.

Навукоўцы прыйшлі да згоды

Патрэбнасці вучоных-эканамістаў у захаванні кантактаў і каардынацыі работы, падабенства сітуацыі ў народнай гаспадарцы розных рэгіёнаў былога СССР прывялі даследчыкаў да думкі аб неабходнасці расшырэння супрацоўніцтва. Пратакол аб намерах падпісаны кіраўнікамі эканамічных інстытутаў нацыянальных Акадэмій навук Азербайджана, Арменіі, Беларусі, Грузіі, Казахстана, Малдовы, Расіі, Украіны і застаецца адкрытым для далучэння.

Дагаворанасцямі прадугледжваецца абмен інфармацыяй аб эканамічных даследаваннях, сумесная работа над актуальнымі праблемамі сучаснасці, супрацоўніцтва ў падрыхтоўцы навуковых кадраў. Было вырашана адобрыць стварэнне еўрапейскага фонду ў падтрымку эканамічных пераўтварэнняў і садзейнічаць яго дзейнасці, а таксама сфарміраваць савет дырэктараў эканамічных інстытутаў суверэнных дзяржаў.

РЭХА ПУБЛІКАЦЫІ

Цесна ў сховішчы памяці

Дзе ўсё ж размесціцца Нацыянальны архіў?

Інстытут гісторыі Акадэміі навук Беларусі цалкам і поўнасцю падтрымлівае прапановы Беларускага таварыства архівістаў (выказаныя ў «Звяздзе» 24 студзеня г. г.) аб стварэнні і размяшчэнні Нацыянальнага архіва Рэспублікі Беларусь у Мінску. Аснову яго можа скласці комплекс дакументаў XIV—пачатку XX ст. (1 млн. спраў) Цэнтральнага гістарычнага архіва (вул. Казлова, 26). У Нацыянальны архіў трэба перадаць найбольш каштоўныя дакументы архіва КПБ (270 тыс. спраў), частку дакументаў архіва КДБ рэспублікі (прыкладна 700 тыс. спраў аб сталінскіх рэпрэсіях) і найбольш каштоўныя дакументы Цэнтральнага архіва Кастрычніцкай рэвалюцыі.

Нацыянальны архіў павінен быць навукова-даследчай установай і ўваходзіць у склад Нацыянальнага архіўнага фонду Беларусі, арганізацыя якога прадугледжана праектам адпаведнага Закона, падрыхтаванага ў Вярхоўным Савеце. Пры Нацыянальным архіве трэба запланаваць арганізацыю інфармацыйнага цэнтра аб дакументах усіх архіваў Беларусі.

Нацыянальны архіў мэтазгодна размясціць у будынку партархіва былога ЦК КПБ (вуліца Кірава, 43), які спецыяльна будаваўся як архіўнае сховішча з улікам усіх сучасных навукова абгрунтаваных нарматываў для такіх устаноў. Пры гэтым большую частку дакументаў партархіва (600 тыс. спраў былога Мінскага абкома КПБ) мэтазгодна перадаць архіву Мінскай вобласці, г. зн. перамясціць на вызваленыя плошчы гістарычнага архіва (Казлова, 26). Такім чынам, там будуць сабраны ўсе дакументы, што датычаць Мінскай вобласці. Гістарычны архіў у Гродна, улічваючы яго профіль, неабходна пераўтварыць у філіял Нацыянальнага архіва.

Аднак, як нам вядома, урадавая камісія па гэтым пытанні прапануе іншы варыянт рашэння, а менавіта: перадаць большую частку памяшканняў будынка партархіва Рэспубліканскай бібліятэцы і толькі два паверхі — архіву. Мы добра ведаем крытычнае становішча з размяшчэннем бібліятэчных фондаў і ўмовамі працы ў бібліятэцы. Ёй трэба неадкладна дапамагчы. Але пры гэтым нельга супрацьпастаўляць Нацыянальны архіў і Нацыянальную бібліятэку, сутыкаючы іх у барацьбе за плошчы ў будынку партархіва. Такое рашэнне мы лічым найгоршым з магчымых. У інтарэсах развіцця нацыянальнай культуры аптымальным было б такое рашэнне: будынак партархіва цалкам перадаць Нацыянальнаму архіву, а Нацыянальнай бібліятэцы выдзеліць корпус будынка былога ЦК КПБ па вул. Чырвонаармейскай або будынак ЦК ЛКСМБ.

М. КАСЦЮК,
дырэктар Інстытута гісторыі АН Беларусі, член-карэспандэнт АН Беларусі,
М. БІЧ,
нам. дырэктара Інстытута па навуковай рабоце доктар гістарычных навук,
М. КОШАЛЕЎ,
вучоны сакратар інстытута, кандыдат гістарычных навук.

Цікавасць да сапраўднай гісторыі Беларусі, да гістарычных дакументаў, якія не скажаюць мінулае нашага народа, шматпакутнай Беларусі, настолькі вялікая і ўзрасла з набыццём суверэнітэту, што малюсенькая чытальная зала Цэнтральнага дзяржаўнага гістарычнага архіва захлынаецца разам з даследчыкамі і супрацоўнікамі. За адным сталом там сядзяць па двое-трое. Не хапае апаратаў для чытання мікрафільмаваных крыніц. У чытальнай зале ўжо абсалютна немагчыма размясціць так неабходную даведачную друкаваную літаратуру.

У архіў звяртаюцца ўсё новыя і новыя даследчыкі і краязнаўцы з розных гарадоў і вёсак Беларусі, а таксама з суседніх краін — Расіі, Літвы, Польшчы... Распачата праца над гістарычнай энцыклапедыяй Беларусі і над 130-томным выданнем «Памяць» — і ў ЦДГА Беларусі носа не ўбіць.

Таму мы абедзвюма рукамі галасуем за хутчэйшае стварэнне Нацыянальнага архіва і поўнасцю падтрымліваем прапановы Беларускага таварыства архівістаў.

Навукоўцы: Л. АКАЛОВІЧ, П. ДЗЮБАЙЛА, В. КАВАЛЕНКА, Л. КАЗЫРА, С. ЛАЎШУК, В. СКАЛАБАН, Я. ЯНУШКЕВІЧ.

Многія гады няма ў нас нармальных умоў для захавання унікальных гістарычных крыніц, якіх уцалела вельмі мала.

Чытальная зала ў старым будынку архіва такая малая, што даследчыкі вымушаны літаральна стаяць у чарзе, каб трапіць у яе.

Утварэнне Нацыянальнага архіва і размяшчэнне яго ў рэспектабельным і спецыяльна абсталяваным будынку былога Партархіва ЦК КПБ дапамагло б захаваць і нармальна даследаваць унікальныя гістарычныя рэліквіі.

Нацыянальны архіў павінен стаць сапраўдным навуковым цэнтрам, дзе павінна быць аднаўлена дзейнасць археаграфічнай камісіі, якая спыніла сваю працу яшчэ ў 1930-я гады, а яе заснавальнікі З. Даўгяла, М. Доўнар-Запольскі, У. Пічэта былі рэпрэсіраваны.

У. ДЗЯНІСАЎ, Н. ПЯТРОВІЧ, Л. ЛІПСКАЯ і іншыя супрацоўнікі Беларускага рэстаўрацыйна-праектнага інстытута.

САЦЫЯЛ-ДЭМАКРАТЫЯ ГЕРМАНІІ — БСДГ: ШМАТ АГУЛЬНЫХ ПРАБЛЕМ

Міхаіл Гарбачоў сказаў аднойчы аднаму з нямецкіх лідэраў: «Хто спазняецца, таго жыццё не шкадуе». Відаць, Беларусі ў гэтым сэнсе ўсё ж такі пашанцуе. Сёння мы зацікаўлены ў тым, каб наладзіць як мага больш сувязей з краінамі, дзе існуе дэмакратычны лад. Беларусь захавае свой суверэнітэт і напоўніць яго больш рэальным зместам, калі будуць шырыцца сувязі культурныя, эканамічныя, палітычныя паміж нашай рэспублікай і краінамі замежжа. Прыкладна такога зместу ішла размова на прэс-канферэнцыі, якую праводзілі сацыял-дэмакраты Беларусі і Германіі 20 лютага.

— Сацыял - дэмакраты Германіі маюць сёння дзве галоўныя задачы, якія патрабуюць тэрміновага вырашэння, — гаворыць старшыня зямельнай арганізацыі СДПГ, дэпутат зямельнага парламента ландтага Штэфан Райхе. — Першая — як мага больш працоўных месц. Справа ў тым, што беспрацоўе складае сёння 25 працэнтаў. А калі яшчэ ўлічваць і людзей, што хутка пойдуць на пенсію, тых, якія павінны перакваліфікавацца, ці тых, што атрымліваюць ад дзяржавы на працягу года нейкую дапамогу толькі за тое, што яны працуюць у сацыяльна значных сферах, — прыйдзем да лічбы 50 працэнтаў. Гэта значыць, што на 50 працэнтаў менш працоўных месц зараз ёсць у былой ГДР, чым было 2 гады назад. Мы працуем над тым, каб стварыць новыя прадпрыемствы.

Яшчэ адна задача, якая існуе ў сельскай гаспадарцы, — пераарыентацыя былых сельскагаспадарчых прадпрыемстваў на нормы і маштабы Еўрапейскага супольніцтва. У ГДР таксама існавала вялікая колькасць калектыўных гаспадарак. Цяпер усе яны прыватызуюцца. Але мы ідзём не па тым шляху, які быў прапанаваны заходнімі краінамі, калі гаспадаркі распадаліся на маленькія сямейныя фермы. Мы ствараем акцыянерныя таварыствы, дзе некалькі сем'яў аб'ядноўваюцца і вядуць гаспадарку разам. І хацелася б гэты прыклад распаўсюдзіць і на Беларусі, паказаць, як гэта робім мы.

Германія — першая краіна ў свеце, якая расчыніла архівы бяспекі для тых грамадзян, якіх гэта датычыцца ў першую чаргу. Служба бяспекі пакінула пасля сябе 17 кіламетраў актаў архіўных матэрыялаў. І ў нас калі-нікалі жартуюць: «Калі нацысты пакінулі горы трупаў, то «Штазі» — горы актаў». Магчымасць азнаёміцца з гэтымі справамі, даведацца, хто за кім сачыў, хто на каго пісаў, была дадзена ўсім. Сёння тая бездань паміж людзьмі, якія лічаць сябе невінаватымі ў тым, што рабілася ў краіне, і тымі, хто меў нейкае дачыненне да супрацоўніцтва з былымі дзяржаўнымі службамі, робіцца ўсё меншай і меншай. Цяпер мы становімся больш цярпімымі адзін да аднаго, ведаем, што далей наэлектрызоўваць сітуацыю немагчыма.

Ігар ШЧУЧЭНКА.

Выступленне

Старшыні Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь С. С. Шушкевіча

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.).

нашай гісторыі мы разлічваем, што, вярнуўшыся ў сям'ю еўрапейскіх народаў, мы атрымаем неабходную дапамогу і падтрымку ў напрамку прынцыпаў і палажэнняў хельсінкскага Заключнага акта.

У цяперашнюю эпоху глабальнай узаемазалежнасці пагаршэнне становішча спраў у адной краіне або групе краін абавязкова робіць негатыўны ўплыў на сітуацыю ў іншых дзяржавах. Нам вядома, напрыклад, як крызіс у гаспадарцы краін СНД зрабіў уплыў на эканамічную кан'юнктуру ў Фінляндыі. Мы перакананы, што неабходнасць аказання дзейснай дапамогі краінам пераходнага перыяду дыктуецца жыццёвымі інтарэсамі ўсіх дзяржаў, асабліва краін Еўрапейскага рэгіёна.

З паспяховым пераходам да рынку цесна звязаны перспектывы ўмацавання і развіцця дэмакратычных працэсаў у краінах СНД, выкананне ў іх правоў чалавека і асноўных сацыяльна-палітычных гарантый.

Мы цвёрда заяўляем, што народ Беларусі аддадзены ідэалам міру, дэмакратыі, павагі правоў чалавека і нацыянальных меншасцей і будзе супрацоўнічаць з усімі, хто кіруецца гэтымі прынцыпамі.

Прызнаючы буйнейшую ролю культуры ў збліжэнні, інтэграцыі, росце ўзаемаразумення паміж дзяржавамі і людзьмі, мы будзем таксама актыўна ўдзельнічаць у фарміраванні культурнага базісу і спадчыны Еўропы і свету. Захоўваючы нашы спрадвечныя традыцыі талерантнасці, мы будзем рабіць усё для забеспячэння свабоднага руху людзей, абмену ідэямі і культурнымі каштоўнасцямі.

Наша імкненне інтэгравацца ў эканамічным, палітычным і культурным плане ў агульнаеўрапейскую прастору мы ўвязваем з развіццём Садружнасці Незалежных Дзяржаў, якая нарадзілася на беларускай зямлі і цэнтрам якой выбрана сталіца нашай рэспублікі. Як бы ні развіваліся падзеі, Садружнасць Незалежных Дзяржаў, звязаных паміж сабой геаграфічна, гістарычна і эканамічна, застанецца на бліжэйшую перспектыву адной з рэалій нашай рэчаіснасці, якую неабходна ўлічваць пры будаўніцтве агульнага еўрапейскага дома. Узвядзенне яго мы мыслім як паступовае збліжэнне і зрошчванне дзвюх галоўных эканамічных структур — Еўрапейскага супольніцтва і Усходне-Еўрапейскага эканамічнага супольніцтва.

У гэтым працэсе сталіца Беларусі, будучы цэнтрам СНД, гатовая ўзяць на сябе ролю сувязнога і каардынуючага звяна. Мы спадзяёмся, што Беларусь застанецца зонай палітычнай стабільнасці і правапарадку, і гэта аблегчыць ёй паўнакроўны ўдзел у працэсе агульнаеўрапейскай інтэграцыі на аснове свабоды перамяшчэння ідэй, людзей, капіталаў і паслуг.

Мы рады павіншаваць нашых сяброў па Садружнасці Незалежных Дзяржаў, якія таксама сталі паўнапраўнымі ўдзельнікамі НБСЕ. Тут у Хельсінкі,— гістарычным адпраўным пункце агульнаеўрапейскага працэсу, —мы хацелі б заявіць аб гатоўнасці сталіцы Беларусі Мінска —каардынацыйнага цэнтра СНД,— быць месцам правядзення аднаго з наступных пасяджэнняў або іншых мерапрыемстваў НБСЕ.

Дзякуй за ўвагу.

ЗАМЕЖЖА

ВОКА ЗА ВОКА... А ПЕРАМОЖЦАЎ НЯМА

МАСЕРУ. (ІТАР—ТАСС). «Жывельны свет поўдня Афрыкі панёс незаменную страту»— такімі словамі радыёстанцыя Венды пачала паведамленне аб тым, што ў запаведніку Макуйя, які знаходзіцца на тэрыторыі гэтага паўднёваафрыканскага бантустана, загінулі восем ільвоў. Безжыццёвыя целы жывёлін былі знойдзены непадалёк ад тушаў чатырох кароў, якіх ільвы загрызлі за двое сутак да таго.

Прычынай трагедыі было тое, што раззлаваныя ўладальнікі скаціны, скарыстаўшы час, калі драпежнікі пайшлі на вадапой, атруцілі рэшткі іх здабычы. Здагадку пацвердзілі не толькі лабараторныя аналізы, але і гібель гіен, шакалаў і грыфаў, якія на працягу некалькіх дзён працягвалі апошні ў сваім жыцці пір вакол загінуўшых жывёл. Дзесяткі сцярвятнікаў загінулі ў радыусе кіламетра ад аб'едзеных туш. Каб прадухіліць далейшы мор, работнікам запаведніка прыйшлося надзець процівагазы і вывезці заражаныя рэшткі на валакушы, якую цягнуў ручны слон.

Астатнія 26 ільвоў, якія жылі раней у Макуйя, пакінулі абжытыя месцы і перасяліліся на тэрыторыю суседняга парка Кругера пасля гібелі «васьмёркі».

ХОЧАШ ДОЎГА ЖЫЦЬ — ВУЧЫСЯ

ПЕКІН. (Кар. ІТАР—ТАСС Андрэй Кірылаў). Ганаровы тытул «лепшага студэнта і самага моцнага старога», паведамляе агенцтва Сіньхуа, здабыў у сваёй навучальнай установе жыхар цэнтральнакітайскай правінцыі Хубэй Цянь Лікунь. Гэта зусім не шкалярскі гумар: 104-гадовы Цянь перакананы, што «ўзрост навукам не перашкода». Таксама як пагляд ў прытрымліваюцца і яго аднакласнікі па каледжу для састарэлых у горадзе Ухань.

У каледж Цянь Лікунь паступіў ва ўзросце 101 года. Цяпер ён удасканальваецца па цэламу шэрагу дысцыплін, уключаючых гісторыю, класічную літаратуру і, натуральна, распрацаваныя нацыянальнай медыцынай метады падтрымання здароўя. Тры гады вучобы, жыцця ў студэнцкім інтэрнаце Цянь называе «шчаслівым часам».

Цянь Лікунь не мае нейкіх асаблівых сакрэтаў даўгалецця. Усім жадаючым уступіць у «Клуб стагодовых» ён рэкамендуе ўставаць крыху раней і падтрымліваць добрую фізічную форму з дапамогай штодзённых практыкаванняў. «Галоўнае—не лянуйцеся і адкрывайце для сябе новае, паспявайце за грамадствам», — раіць бадзёры стары.

РОЗГАЛАС

КУДЫ СПЛЫЎ КАТЭР?

ГОМЕЛЬ. Нямала былі здзіўлены работнікі вяслярнай базы абласнога савета ДФСТ прафсаюзаў, калі ў пачатку месяца выявілі прапажу — некуды знік катэр «Днепр». Магчыма, па Сожу сплыў? Дык рака ж яшчэ спіць пад лядовым панцырам. А праз некалькі дзён работнікі міліцыі назвалі таго, хто ўкраў катэр. Гэта намеснік дырэктара базы А. Кошталь.

● РАДЫЁПЕРАХВАТ ● РАДЫЁПЕРАХВАТ ● РАДЫЁПЕРАХВАТ ●

РАДЫЁ ПЕРАХВАТ

«НЯМЕЦКАЯ ХВАЛЯ»

*** Расія паклапоціцца аб сацыяльным забеспячэнні былых савецкіх ваеннаслужачых, якія знаходзяцца ў Германіі. Аб гэтым паведаміў старшыня Камісіі па сацыяльных пытаннях парламента Расіі Аляксандр Кароўнікаў. Па яго ных даных у Германіі знаходзіцца яшчэ каля 220 тысяч савецкіх салдат, а таксама 157 тысяч членаў сем'яў і цывільных асоб Заходняй групы войск былой Савецкай Арміі.**

* Пасля выпіскі з бальніцы былы кіраўнік дзяржавы і партыі ГДР Эрых Хонекер зноў вернецца ў пасольства Чылі ў Маскве і не паедзе ў Чылі. Пасол Чылі ў Боне заявіў дзяржсакратару міністэрства замежных спраў ФРГ, што хоць Чылі і згодна прыняць Хонекера, усё ж пазіцыя ўрада Федэратыўнай Рэспублікі Германія будзе абавязкова ўлічана. Дзяржсакратар зноў запатрабаваў выдачы Хонекера, як толькі гэта дазволіць яго ны стан здароўя.

*** У выніку разыходжанняў паміж Расіяй і міністэрствам абароны Літвы параней шаму не ўстаноўлены канчатковы тэрмін вываду былых савецкіх войск з тэрыторыі суверэннай дзяржавы. Старшыня Вярхоўнага Савета Літвы Вітаўтас Ландсбергіс настойвае, каб паўночны гарнізон Савецкай Арміі пад Вільнюсам адным з першых пакінуў краіну.**

* Югаслаўская армія мае намер да 15 красавіка пакінуць тэрыторыю Македоніі. Акрамя гэтага, усе македонскія салдаты будуць дэмабілізаваны з югаслаўскай арміі да 30 красавіка.

*** Вярхоўны трыбунал Румыніі адхіліў хадайніцтва Нікі Чаушэску аб памілаванні. Чаушэску растлумачыў сваё прашэнне дрэнным станам здароўя і хваробай печані. У верасні 1990 года ён быў прыгавораны да 20 гадоў пазбаўлення волі: на яго была ўскладзена частка адказнасці за гібель дэманстрантаў у час рэвалюцыі 1989 года.**

* Ва ўзброеным канфлікце паміж азербайджанцамі і армянамі вакол Нагорнага Карабаха іранскі міністр замежных спраў Галайці, мяркуючы па ўсяму, дасягнуў у рамках пасрэдніцкай місіі першага поспеху. Паводле паведамлення Тэгеранскага радыё, два бакі дамовіліся аб спыненні агню на 25 гадзін. Пагадненне ўступае ў сілу ў сераду з 9 гадзін мясцовага часу. Галайці сустрэўся ў Баку з кіраўніцтвам Азербайджана, ён наведае таксама Нагорны Карабах і Арменію.

РАДЫЁ «ФРАНС ІНТЭРНАСЬЯНАЛЬ (RFI)»

*** Генеральны сакратар НАТО Манфрэд Вёрнер дамовіўся з Прэзідэнтам Расіі Барысам Ельцыным аб пачатку новай эры супрацоўніцтва з заходнім абарончым саюзам, заснаванага на даверы. Цэнтральнымі тэмамі іх гутарак у Крамлі былі пытанні раззбраення, будучае супрацоўніцтва Расіі ў Паўночна-атлантычным саюзе, а таксама забеспячэнне расійскіх вучоных-атамшчыкаў працай. Перад гэтым міністр замежных спраў Расіі Андрэй Козыраў паведаміў Вёрнеру, што ўступленне ягонай краіны ў НАТО не абмяркоўваецца.**

* На гэтым тыдні група ўрачоў з краін НАТО вылеціць у краіны Садружнасці Незалежных Дзяржаў, каб на працягу чатырох тыдняў на месцы атрымаць інфармацыю аб стане медыцынскага абслугоўвання ў асобных рэспубліках СНД. Вынікі паездкі дапамогуць распрацаваць план мэтанакіраванай дапамогі.

РАДЫЁ «СВАБОДА»

*** Камандуючы пагранічных войск былога СССР у Прыбалтыцы генерал-лейтэнант Гапоненка запэўніў Старшыню Вярхоўнага Савета Літвы Ландсбергіса ў тым, што савецкім пагранічным войскам у раёне прапускнога пункта ў Клайпедзе аддадзены загад не пакідаць пост. У тэлеграме, накіраванай Ландсбергісу, Гапоненка паведаміў, што пагранічнікі атрымалі загад з Масквы не перадаваць гэты пункт пад кантроль Літвы. Гапоненка паведаміў таксама, што літоўскія часці ў апошні час захапілі шэраг памяшканняў пагранічных войск. У сувязі з гэтым генерал заклікаў Ландсбергіса пачаць перамовы з Расіяй аб перадачы пагранічных войск Літве.**

* Міністр абароны Швецыі Андрэ Б'ёрк заявіў, што краіна павялічыць расходы на абарону і пашырыць супрацоўніцтва з іншымі еўрапейскімі дзяржавамі ў пытаннях умацавання бяспекі. Выступаючы на прэс-канферэнцыі ў Стакгольме, Б'ёрк падкрэсліў, што ў выніку нестабільнасці сітуацыі ў былым Савецкім Саюзе Швецыі неабходна мадэрнізаваць свае ўзброеныя сілы. На працягу бліжэйшых пяці гадоў яна плануе павялічыць расходы на абарону на 1 мільярд 200 мільёнаў долараў.

*** Паміж Фінляндыяй і Малдовай устаноўлены дыпламатычныя адносіны. Аб гэтым аб'яўлена ў Хельсінкі пасля сустрэчы прэзідэнтаў краін Мауна Койвісты і Мірчы Снегура.**

«ГОЛАС АМЕРЫКІ»

* Расія і Латвія падпісалі гандлёвае і эканамічнае пагадненне на гэты год. Подпісы пад дакументамі паставілі прэм'ер-міністр Латвіі Годманіс і першы віцэ-прэм'ер-міністр Расіі Бурбуліс. Годманіс падкрэсліў пры гэтым, што паколькі абедзве краіны ўключыліся ў працэс радыкальных рэформ, надзвычай важна захоўваць тэмпы іх.

*** Палкоўнік Віктар Алксніс, прыхільнік жорсткай лініі, якога называюць «чорным палкоўнікам», заявіў, што мае намер пакінуць былыя Узброеныя Сілы СССР. Ён паведаміў, што падасць у адстаўку на гэтым тыдні і поўнасцю аддасць сябе барацьбе за аднаўленне Савецкага Саюза. На мітынгу ў Маскве ў мінулую нядзелю былы народны дэпутат СССР выступаў за адстаўку Прэзідэнта Расіі Барыса Ельцына.**

● РАДЫЁПЕРАХВАТ ● РАДЫЁПЕРАХВАТ ● РАДЫЁПЕРАХВАТ ●

МАГЧЫМЫ АБМЕН — ЗНАЧКАМІ

ПАРЫЖ. Вуліца Камартэн. «Рымскі бар». Звяртацца да гаспадара бара Жака Бескона або яго напарніка Жыля Каломба. Для візіту лепш выбраць другі панядзелак кожнага месяца. Магчыма, для нашых суайчыннікаў, якія маюць тое ж хобі, гэты адрас спатрэбіцца. Справа ў тым, што сябры-парыжане — заўзятыя калекцыянеры значкоў, якіх у іх набралася ўжо больш дзесяці тысяч. Не варта гаварыць, што значкі ў іх з усяго свету, разнастайныя па тэмах, жанрах і характарах. Усе вітрыны і прылаўкі «Рымскага бара» ўтыканы значкамі. Цяжка нават уявіць, гледзячы на гэтыя здымкі, што ў памяшканні застаецца месца для іншай, непасрэднай дзейнасці ўстановы. Дык вось, у другі панядзелак кожнага месяца «бацькі значкоў» прымаюць усіх калекцыянераў, магчымы толькі абмен, ніякага продажу. Заходзьце!

На здымку: 230 значкоў на тэму «Кока-колы» — гонар Жыля Каломбы.

ЗЛАЧЫНЦЫ ВЫРЫВАЮЦЬ ВОЧЫ

ЛАГАС (Мікалай Шарцэ). Чатырох членаў злачыннага сіндыката, які спецыялізуецца на крадзяжы чалавечых вачэй для рытуальных мэт, арыштавала нігерыйская паліцыя ў штаце Баучы. Аб гэтым паведаміла ў мінулую нядзелю лагаская газета «Панч».

Сігналам для расследавання паслужыў выпадак з селянінам Сулайманам Адаму. Калі той вяртаўся ўвечары з поля, на яго напалі двое невядомых. Ударылі ззаду па галаве, а калі Адаму страціў прытомнасць, выдалілі вочы і зніклі. Паліцыя выявіла ў доме, дзе заснаваліся злачынцы, «поўную колькасць чалавечых вачэй».

Як паведаміла агенцтва НАН, з пакупнікоў злачынцы бралі нядорага — па 2 тысячы найр (прыкладна 190 долараў ЗША) за вока.

КРЫНІЦА ДАХОДАЎ— ФАНТАН

РЫМ. Адзін з найбольш прыгожых і вядомых фантанаў італьянскай сталіцы — Трэві традыцыйна служыць крыніцай паступленняў у гарадскую казну. Пасля нядаўняй рэстаўрацыі, паведамляе агенцтва АНСА, яны прыкметна павялічыліся.

Цяпер у ходзе перыядычных работ па ачыстцы фантана з яго штотыднёва вымаецца больш за 40 вялікіх мяшкоў італьянскіх і замежных манет.

Справа ў тым, што згодна з павер'ем чалавек, які кінуў манетку ў фантан Трэві, абавязкова вернецца ў Рым яшчэ раз.

Да гонару рымскіх улад трэба адзначыць, што ўсе грошы, вынятыя з фантана Трэві, яны перадаюць у фонд італьянскага Чырвонага Крыжа.

«ЖЫВЫЯ ЖАХІ» АТЛАНТЫКІ

У чым розніца паміж падарожжам па зямлі і падводным ваяжам? Такое пытанне ставіць італьянскі часопіс «7 Джорні». Адказ просты: апрача розніцы ў турыстычным рыштунку, той, хто пагружаецца пад ваду, асабліва акіянскую, павінен быць гатовым да сустрэчы з самымі нечаканымі жыхарамі марскіх глыбінь. У пацвярджэнне сваіх слоў «7 Джорні» змяшчае фотаздымкі, зробленыя італьянскімі аквалангістамі ў Атлантычным акіяне, на якіх адлюстраваны «акіянскія монстры». На жаль, часопіс не дае назваў гэтых істот. Тым не менш, сцвярджае ён, не мае асаблівага значэння, ведаецца вы, як называць незнаёмца ці не, галоўнае — здолець выратавацца.

На здымку: такі «падводны цуд» можа прывесці ў жах неспрактыкаванага нырца.

Па матэрыялах інфармацыйных агенцтваў і друку.

ТАЙМ-АЎТ

● ГІМНАСТЫКА СПАРТЫЎНАЯ

У Маскве прайшлі спаборніцтвы па розыгрышу Кубка СНД і чэмпіянат Садружнасці ў асобных практыкаваннях. Абедзве зборныя Беларусі — мужчынская і жаночая — сталі трэцімі прызёрамі.

На асобных снарадах з нашых гімнастаў больш за ўсіх медалёў заваяваў Віталь Шчэрба — «золата» ў вольных практыкаваннях, другое месца на паралельных брусах і бронзавыя медалі на ўсіх астатніх снарадах.

Пяцёра беларусаў па выніках гэтых спаборніцтваў прэтэндуюць на паездку ў алімпійскую Барселону: Віталь Шчэрба, Андрэй Кан, Мікалай Ціхановіч, Святлана Багінская і Алена Піскун.

● ВАЛЕЙБОЛ

Каманда СКА з Мінска пацярпела паражэнне ад кіеўскага «Лакаматыва» з лікам 0:3 у чарговым матчы чэмпіяната СНД, які праходзіў у Кіеве.

Табліца ў першай групе цяпер выглядае так:

	Г	В	Н	П	Ш	А
«Дынама» Мн	4	3	1	0	17—11	7
«Сокал»	4	1	1	2	12—14	3
«Дынама» Х	2	0	1	1	6—7	1
«Дызеліст»	2	0	1	1	6—9	1

● ШАХМАТЫ

Гары Каспараў лідзіруе разам з Барысам Гельфандам і Артурам Юсупавым у супертурніры, які праходзіць у іспанскім горадзе Лінарысе. Ва ўсіх траіх па два ачкі з двух магчымых.

У другім туры Г. Каспараў перамог на 41-м ходзе Анатоля Карпава. Б. Гельфанд выйграў у Валерыя Салава, а А. Юсупаў—у Джанатана Спілмэна.

Яйкі для Гінеса

ЖАБІНКА (**Ю. Фёдарава**). Варты занясення ў кнігу рэкордаў Гінеса гэты факт: у Жабінцы прадаюць прадукт, тэрмін прыгоднасці якога скончыўся 10 гадоў назад. Праўда, прадукт гэты не найпершага попыту — цукровая пудра. Аднак санітарныя ўрачы раёна знайшлі ў крамах хоць менш рэкордныя, але вельмі небяспечныя адхіленні ад тэрмінаў рэалізацыі і іншых прадуктаў. Напрыклад, курыныя яйкі пераляжалі свае тэрміны паўтара месяца. Цэлае мора напіткаў таксама было сапсавана ад доўгага захоўвання.

З гэтай праверкай медыцына прыйшлася па просьбе жыхароў раёна, ад якіх былі атрыманы дзесяткі пісьмаў аб парушэннях правіл гандлю.

ГОСЦЬ З ТАРОНТА

По запрашэнню Беларускага народнага фронту ў Мінск з Таронта прыбыў высокапраасвяшчэнны Мікалай, мітрапаліт Беларускай аўтакефальнай царквы, кіраўнік царкоўнага фонду дапамогі ахвярам Чарнобыля. У саставе дэлегацыі — дырэктар Канадскага дабрачыннага фонду ахвярам Чарнобыля ў Беларусі Мікалай Ганько, амерыканскі грамадзянін Васіль Русак. Першы візіт зарубежныя госці нанеслі 26 лютага прадстаўнікам парламенцкай апазіцыі. У той жа дзень яны мелі прыватную гутарку з мітрапалітам Мінскім і Гродзенскім Філарэтам, Патрыяршым Экзархам усяе Беларусі.

На працягу двух тыдняў знаходжання на беларускай зямлі мітрапаліт Мікалай наведае Магілёў, Наваполацк і іншыя гарады. Ён пазнаёміцца з рэальнымі вынікамі чарнобыльскай катастрофы і грамадска-палітычнай сітуацыяй у рэспубліцы, сустрэнецца з прадстаўнікамі Беларускай праваслаўнай царквы.

Ларыса ЛАЗАР, кар. БЕЛТА.

СЛЕДЧЫ ЗАСТРЭЛІЎСЯ

БРАГІН. Скончыў жыццё самагубствам Аляксандр Г., следчы райаддзела ўнутраных спраў. Вярнуўшыся з камандзіроўкі, вечарам, калі жонка з дзецьмі глядзелі тэлевізар, ён пайшоў на кухню і застрэліўся.

Мы ніяк не хацелі б звязваць гэтыя факты, але мусім адзначыць, што Аляксандр Г. быў сярод тых, хто вядзе зараз справу «злачынцаў у белых халатах»—брагінскіх медыкаў, выкрытых у крадзяжы гуманітарнай дапамогі.

...Узнос у таварыства лыча

«СВІНКА — ЗАЛАТАЯ ШЧАЦІНКА» — гэта ледзь ці не адзіныя добрыя словы, якіх удастоілася свіння за многія і многія стагоддзі, хоць па аб'ёму мазгоў наша добрая знаёмая дзюдзя ўступае толькі прыматам і дэльфінам. Сумнае тлусценне ў цесным хляве, нават у самым сучасным, пагадзіцеся, не садзейнічае развіццю кемлівасці. Пра які розум можна гаварыць, калі жыццё свіней такое суровае і кароткае! Такі найбольш распаўсюджаны погляд на добра знаёмую ўсім свойскую жывёліну. Але аматарам паразважаць аб каранях і сувязі з зямлёй варта было б аддаць належнае свінні, бо няма іншай істоты, па сваіх схільнасцях больш блізкай да каранёў і глебы. Знаўцаў свініны шмат. А хто можа пахваліцца, што ён пранік у душу свінні!..

ЗДАЕЦЦА, ніякая іншая жывёліна не пакутуе ад такога паслядоўнага і ўпартага неразумення. Грэбаванне свіннёй закладзена ўжо ў нашай мове: насвінячыць, свінства, свінтус, тупарылы, па-свінску. На тое былі прычыны і рэлігійнага характару: Каран і Стары Запавет забараняюць есці свініну як мяса нячыстай жывёліны. Гэта мае рацыянальнае тлумачэнне: свіння можа быць пераносчыцай многіх хвароб.

А вось навука пакуль што ў даўгу ў свінні. Нават наш вядомы фізіёлаг Іван Пятровіч Паўлаў, які знаходзіў столькі цёплых слоў для сабак, пра свіней сказаў толькі, што яны «празмерна істэрычныя». Але калі ўлічыць, што свінні засяляюць Зямлю ўжо 35 мільёнаў гадоў, то становіцца зразумелым, што за такі тэрмін і пры такой колькасці ворагаў нервы, вядома, маглі і сапсавацца. Чалавек—паводле самых сціплых падлікаў—на планеце не больш трох мільёнаў гадоў. А ўжо даволі моцна сапсаваў характар.

І толькі ў канцы дваццатага стагоддзя ў свінні нарэшце знайшліся абаронцы. У многіх краінах з'явілася нават мода трымаць свінню... у доме замест ката ці сабакі. Відаць, сучасны гарадскі жыхар настолькі ашалеў ад свайго разрыву з прыродай — так мала вакол звяроў, так мала кантактаў са светам жывёл — што і свіння раптам становіцца таварышам! Да таго ж, як піша вялікі свіналюб, амерыканскі пісьменнік Уільям Хеджпет, аўтар тоўстай «Свінскай кнігі»: «У прысутнасці свінні чалавек можа быць самім сабой!»

Цяжка сказаць, адкуль з'явілася свінаманія. Напэўна, не абышлося без уплыву мультыплікацыйных прыгожых парасят, без Міс Пігі — лялечнай дзівы вельмі папулярнага на Захадзе Мапетшоу. Амерыканскія дзеці да гэтага часу зачытваюць да дзірак даўно напісаныя кніжкі пра прыгоды хатняга парасяці Уілбура і пра хітрыкі свінні Шарлоты.

Забаўны пятачок мільгаціць усюды: на тэлебачанні, у рэкламе, на паштоўках і запрашальных картках, на ўпакоўках і абрусах, на майках і на бамперах машын («А вы сёння прылашчылі сваё парася?») У ЗША нават існуе агульнанацыянальны Дзень свінні —1 сакавіка. А аматары свінак пачынаюць ствараць свае клубы.

У статуце «Таварыства лыча» ў Грынвілі (штат Паўднёвая Караліна) сказана, што створана яно, каб «палепшыць думку людзей пра свіней».

Больш як 500 чалавек з 22 штатаў ЗША і з-за акіяна заплацілі ўступны ўзнос у 50 долараў. Але ў таварыства ўступілі не людзі, а іх гадаванцы.

Калі не гаварыць аб тым, што на Зямлі яшчэ дастаткова людзей, якія маюць патрэбу ў клопатах, то «Таварыства лыча» — не горшае баўленне часу. Няма пакуль што статыстыкі, колькі свінак працуюць у дамах «выконваючымі абавязкі ката» ці в. а. сабакі, але для Амерыкі гэта колькасць павінна быць значнай.

Хоць свінню лічаць непаваротлівай тупіцай — яна да надакучлівасці цікаўная, і часта яе неўтаймоўнасць абарочваецца стратай для гаспадаркі. Галоўны занятак свінні на прыволлі рыць носам зямлю, каб, як гавораць амерыканцы, «дакапацца да чарвяка, да смачнага карэньчыка ці да Кітая».

Увагу свінні ад даследаванняў можа адцягнуць адно — добрая лужына. Так, на жаль, гэтыя істоты нераўнадушныя да лужын. І тут мы падышлі да галоўнага абуральнага паклёпу на свіней. Яны, маўляў, неахайныя. На самай жа справе з-за малой колькасці потавых залоз свінням вельмі цяжка ў гарачыню і таму так спяшаюцца яны да любых вадаёмаў і лужын. Фермер, які разводзіць рыбу ў штаце Масачусетс, не раз выганяў сваю свінню Сюзі з сажалкі з фарэллю, дзе тая любіла адседжвацца ў спякоту. А фарэль, як вядома, жыве толькі ў чыстай праточнай вадзе. Так што свінні любяць не бруд, а прахалоду. Іншая справа, што такога вадаёма паблізу часам няма...

Свіння па-свойму ахайная. Парася ў хатніх умовах прывучаецца не гадзіць дзе папала хутчэй за шчаня.

Тыя, хто любіць свіней, у адзін голас сцвярджаюць, што гэтыя жывёліны «гаваркія» і таварыскія. Напрыклад, доктар Раймонд Сетлер з Каліфорніі даказвае, што ўсякі «хрук» і «фырк» яго Нормы-Джын поўны значэння.

Ходзяць упартыя чуткі аб тым, што свінні ўмеюць імітаваць галасы іншых жывёлін. Напрыклад, брахаць ці па-конску фыркаць. Пісьменніца Мелані Чаукас Брэдлі называе сваю гадаванку Свіной Адбіўной. Брэдлі гаворыць: «Каб яна мела лапы накшталт прыматаў, яна засвоіла б мову жэстаў, якой так нялёгка навучыць малпаў!»

Не заўсёды гаспадары толькі хваляць сваіх рохкаючых гадаванцаў. Так, кемлівыя, улюблівыя, ласкавыя. Але ніякай свядомасці!

Адзін уладальнік скардзіўся, што свіння змагла адчыніць дзверы яго кабінета і перапэцкала кетчупам і стол, і кнігі, і важныя паперы. Гавораць, што шчасце сабакі і ката заўсёды за зачыненымі дзвярамі. Аказваецца, тое ж можна сказаць пра свінню — яна стараецца трапіць менавіта ў забароненыя месцы.

Свінні жывуць 12—15 гадоў. Але схільнасць людзей да свініны скарачае іх жыццё да лічаных месяцаў. Паводле амерыканскіх стандартаў, парася ператвараецца ў свінню, дасягнуўшы саракачатырохкілаграмовага рубяжу. Нездарма астролагі сцвярджаюць, што людзі, якія нарадзіліся пад знакам Свінні, не любяць зазіраць у заўтрашні дзень!

Ды і наогул, свінні не пазайздросціш. У пачатку жыцця гаспадары вырываюць ёй вострыя клыкі, думаючы аб уласнай бяспецы, абрубаюць хвост, бо ў парасят дурная звычка адгрызаць адзін аднаму хвосцікі. Пазней робяць дзірку ў вуху, кляймяць і, нарэшце, кастрыруюць, зусім пазбаўляючы цікавасці да самак.

У людзей і свіней шмат агульнага ў анатоміі: падобныя кішэчнік, крывяносная і стрававальная сістэмы, сэрца, лёгкія. І захворванні адпаведна падобныя. Напрыклад, атлусценне. Так што свінні — выдатныя паддоследныя жывёліны. Свіная скура выкарыстоўвалася для аднаўлення чалавечай — пасля цяжкіх апёкаў, а тысячам людзей перасаджаны сардэчныя клапаны ад гэтай жывёліны.

Паддоследным свінням здараецца трапляць у розныя сітуацыі. Няцяжка даказаць, што выраз «напіўся, як свіння» яўна зневажальны для свіней. Вучоныя паспрабавалі падмешваць у ежу жывёлінам алкаголь. Свінні на сваім прыкладзе даўно даказалі, што ў маці-алкагалічак нараджаюцца дэфектыўныя дзеці. Пры наяўнасці неабмежаванай колькасці алкаголю свінні хутка прывыкаюць да яго і ходзяць па загону «п'яныя, як людзі».

Можна знайсці і прыклады з гісторыі. Апранутыя ў штаны і навучаныя танцаваць пад гукі валынкі прыдворныя свінні забаўлялі Людовіка XI. У мінулым стагоддзі англійскі лорд выдрэсіраваў свінню, і яна на паляванні не горш за сабаку прыносіла яму забітых птушак і трусоў — толькі стойкі па-сабачаму рабіць не ўмела. Свіння, у якой замест мянушкі быў нумар 311, жыла ў Нацыянальным заапарку ў Вашынгтоне, атрымліваючы дзяржаўную пенсію. Гэта унікальны экспанат: яна была асуджана на смерць у ліку трох тысяч іншых жывёлін на атоле Бікіні, дзе ў 1946 годзе праводзіліся выпрабаванні ядзернай бомбы. Але цудам выратавалася з затанулага карабля і нейкім чынам справілася з неверагоднай дозай апраменьвання. Яшчэ адна загадка прыроды.

В. ЗАДАРОЖНЫ.

Забытая слава

Кароткі агляд ваеннай гісторыі Беларусі

(Заканчэнне. Пачатак у №№ 34—41).

Беларускія вайскоўцы актыўна выкарыстоўвалі нацыянальную сімволіку: бел-чырвона-белыя штандары, герб «Пагоня»; мелі адметнае абмундзіраванне; вышэйшай узнагародаю быў ардэнскі шасціканцовы «Беларускі крыж святой Еўфрасінні Полацкай».

Чырвоная Армія. Першы беларускі аддзел Чырвонай Арміі быў створаны Беларускім нацыянальным камісарыятам у сакавіку 1918 года з 50 беларусаў-петраградцаў. Тры месяцы ў 1919 годзе існавала Чырвоная Беларуска-Літоўская армія. Усяго ў гады грамадзянскай вайны праз Чырвоную Армію прайшло каля 300 тыс. беларусаў.

У 1923-25 гадах Чырвоная армія пераводзіцца на змешаны — кадравы і тэрытарыяльны (міліцыйны) прынцып фармавання. Вайсковая рэформа супала з палітыкай беларусізацыі, якая праводзілася тады ў БССР. У дачыненні да вайсковых часцей гэта азначала замену кадравага складу беларусамі і пераход на беларускую мову навучання, каманд і зносін. Першымі нацыянальнымі фармаваннямі сталі 2-я Беларуская тэрытарыяльная дывізія (1923) і 16-ты Беларускі стралковы корпус.

Камандны склад для беларускіх часцей рыхтавала Аб'яднаная Беларуская Вайсковая Школа імя ЦВК БССР. Пад кіраўніцтвам Вайсковай камісіі пры Інстытуце Беларускай Культуры распрацоўвалася беларуская вайсковая тэрміналогія (не шмат людзей ведае назват сёння, што азначае, прыкладам, гэткая беларуская каманда «Шыхт зважай! Крокам руш!»), рыхтаваліся на беларускай мове вайсковыя слоўнікі, спеўнікі, дапаможнікі, статуты. Выдавецтвы, найперш Дзяржаўнае ваеннае выдавецтва Беларусі штогод выдавалі дзесяткі назваў беларускамоўнай спецыяльнай вайсковай літаратуры. На беларускай мове выходзілі акруговая газета «Чырвонаармейская праўда», шэраг дывізійных і палкавых газет.

Беларусізацыя войска не азначала абмежавання правоў іншых нацый. Бо, напрыклад, у Гомелі быў створаны габрэйскі (яўрэйскі) тэрытарыяльны полк Чырвонай Арміі, адпаведныя батальёны існавалі ў Менску і Смаленску. Да таго ж нацыянальная мусіла быць толькі частка войскаў.

На жаль, да 1938 года нацыянальныя часці былі паступова зліквідаваны. Прычына тут адна — яны сталі перашкаджаць сталінскай уладзе ствараць унітарна-таталітарную дзяржаву шляхам генацыду ў адносінах да асобных нацыянальных культур і народаў.

У часе Другой сусветнай вайны беларускіх нацыянальных часцей у Чырвонай Арміі не было, хоць шмат мужных беларусаў - вайскоўцаў загінула ў барацьбе супраць фашысцкай навалы. Шырокі размах меў партызанскі рух, які быў сапраўды народным, бо ў ім удзельнічалі каля 400 тыс. беларускіх патрыётаў. (Нездарма вопыт партызан Беларусі спецыяльна вывучалі ў 80-х гадах афганскія маджахеды).

Асобная гаворка мае быць пра калабарацкую Беларускую Краёвую Абарону (БКА) — вайсковую арганізацыю, згоду на стварэнне якой гітлераўцы далі толькі ў 1944 годзе. Налічвала яна каля 100 тыс. чалавек ці 100 батальёнаў (немцы ўзброілі невялікую частку іх). Былі сярод жаўнераў БКА злачынцы, на руках якіх кроў нашых людзей, былі проста запалоханы. Але значна болей было там тых беларусаў, хто бачыў ворага і ў сталінскім камунізме, і ў гітлераўскім фашызме, ды хацеў аднаго — змагацца за сваю Бацькаўшчыну. Менавіта яны крыху раней патаемна арганізавалі Беларускую незалежніцкую партыю, якая ставіла мэтай адрадзіць вольную і моцную Беларускую дзяржаву.

Скончылася вайна. На эміграцыі беларускую вайсковую чыннасць падтрымліваюць Камітэт Сувязі Быўшых Беларускіх Вайскоўцаў (Канада), Беларускі Вызвольны фронт (Аўстралія), іншыя беларускія згуртаванні. Выдаецца беларуская вайсковая перыёдыка (газета «Зважай», часопіс «Баявая Ускалось» і да т. п.).

У Савецкай Беларусі доўга не было амаль нічога. Праўда, у тэксце Канстытуцыі прысутнічаў артыкул 16-б, што БССР «мае свае рэспубліканскія вайсковыя фармаванні». Але гэта была голая дэкларацыя, абумоўленая членствам рэспублікі ў ААН. З апошняй рэдакцыі Канстытуцыі БССР знік і сам артыкул.

І ўсё ж той, хто служыў у Савецкай Арміі, ведае, як цаніць менавіта прызыўнікоў-беларусаў. Множства здольных і таленавітых у вайсковай справе беларусаў ёсць сярод афіцэрскага корпуса. Беларусы-афганцы — яшчэ адна трагічная і адначасова гераічная старонка нашай гісторыі.

Паступова адраджаецца і беларускі нацыянальны вайсковы дух. У 1989 годзе ўзнікла першая суполка беларусаў-вайскоўцаў у далёкім Казахстане, потым — у Цверы, Маскве, Менску, Барысаве, Якуцку, на Далёкім Усходзе. 19—20 жніўня падчас путчу ГКЧП утварылася Беларускае згуртаванне вайскоўцаў (БЗВ), пачала арганізоўвацца Нацыянальная гвардыя. 12—13 кастрычніка ў Менску прайшоў 1-ы З'езд БЗВ. А напачатку 1992 года з'явілася доўгачаканае Міністэрства абароны Рэспублікі Беларусь.

Спраўджваюцца, нарэшце, прадказанне Янкі Купалы: «Войска беларускае павінна быць, і яно будзе»; заклік Максіма Багдановіча:

«Досі ўжо браты чужынцам
мы служылі,
Досі ўжо пашаны ім
прыдбалі;
Не сваю — чужую долю
баранілі,
Пад чужымі сцягамі
ўміралі».

Зноў актуальна гучыць і адозва Беларускай Вайсковай Камісіі (1920): «Беларусы! Хто хоча незалежнасці нашае Бацькаўшчыны! У кім б'ецца беларускае сэрца, каму неўмагату здзек чужынцаў, хто можа трымаць у руках стрэльбу, запісвайцеся ў Беларускае войска!».

НЕ ПАСКУПІЛІСЯ НА ДАБРО

Сярод палітычнага тлуму, сацыяльнага адчаю, эканамічнай напружанасці, што навальваюцца на нас са старонак шматлікіх выданняў, аселі ў памяці радкі маленькай заметачкі, якую нядаўна прачытала ў газеце: «Два месяцы назад памёр мой сын ад вострага лейкозу. Засталіся каштоўныя лякарствы. Магчыма, каму-небудзь яны дапамогуць хоць крыху пажыць». Два радкі. У іх — промні святла і дабра. Усё адышло, а гэта запомнілася, бо раптам адкрылася чалавечая душа, не астылая ад гора. Не загаіўшы свайго болю, яна спяшаецца суняць чужы. Мабыць, міласэрнасць нараджаецца з глыбокіх пакут і перажытага адчаю? А можа яна жыве ў кожным з нас і дадзена як частка істоты. Толькі міласэрнасць у нашы дні сустракаецца ўсё радзей, і таму і ўражвае нечаканая спатканне.

Праблема, аб якой тыдзень назад і ўяўлення не мела, уразіла да глыбіні душы. Бяда звалілася знянацку. Тэрміновая аперацыя патрабавала не адзін літр донарскай крыві. Так абставіны звялі з галоўным урачом Рэспубліканскай станцыі пералівання крыві В. С. Бандарэнкам. Трыццаць гадоў ён тут і ведае справу з усіх бакоў.

Станцыя нагадвае добры фармацэўтычны завод. Акрамя кампанентаў з крыві, тут вырабляюць дэфіцытныя лякарствы, без якіх немагчыма выратаваць хворага лейкозам, або з сур'ёзным паражэннем нырак, мазгоў, ацёку лёгкіх. Многія з прэпаратаў да гэтага часу куплялі за валюту.

— Працуем на ўзроўні сусветных стандартаў, — заўважыў Валерый Сямёнавіч, — але можам перапрацоўваць крыві ўдвая больш. Бяда ў тым, што няма донараў. І калі сустракаю інфармацыю аб тым, што ў адным горадзе донарам за кроў прадаюць боты, а ў другім — коўдры, разумею, што гэта ад бязвыхаднасці становішча. Няма чым захоўваць донараў.

Аказваецца, каб у клініках не спыніліся хірургічныя аперацыі, кожны дзень станцыя павінна мець кроў ад 500 донараў. Бо адзін чалавек без шкоды для свайго здароўя можа здаць крыві не больш як 400 грамаў. А за дзень сюды прыходзіць усяго каля ста чалавек.

Асаблівыя страты донарскаму руху нанеслі часы перабудовы. Гадоў пяць назад сярод студэнтаў было трыццаць працэнтаў донараў. Цяпер толькі тры. Прычына? Раней за прапуск лекцыі патрабавалі даведку. Цяпер жа ў інстытутах вольнае наведванне заняткаў.

Донарства перастала быць ганаровай справай і для рабочых. Кіраўнікі не адпускаюць падначаленых здаваць кроў, бо не ўсведамляюць важнасць гэтага. А там, дзе існуе гаспадарчы разлік, да донара наогул ставяцца як да прагульшчыка, бо ён мае права на дадатковы выхадны дзень. Так донарства стала справай нявыгаднай — б'е па кішэні.

Між іншым, у многіх краінах свету рабочае месца донара захоўваецца... Разумее, што донарам можа быць чалавек здаровы і з добрым сумленнем. Таму такога і на работу ахвотней прымаюць. У Мінску ж, на жаль, можна назваць толькі два-тры прадпрыемствы, дзе праблема донарства вырашаецца. Адно з іх — вытворчае аб'яднанне «Інтэграл». Тут дзейнічае клуб «Донар». Старшыня яго І. С. Савінкова здолела згуртаваць 450 актыўных донараў. Многія маюць званні «Ганаровы донар». Прафсаюзная арганізацыя, адміністрацыя падтрымліваюць і стымулююць донарскі рух. На «Інтэграле» донары маюць розныя сацыяльныя льготы: пуцёўкі ў дамы адпачынку і санаторыі, цікавыя паездкі па краіне, талоны на харчаванне і інш.

Рэчаіснасць такая, што Рэспубліканская станцыя пералівання крыві засталася сам-насам з праблемай донарства. І тут дарэчы ўспомніць Таварыства Чырвонага Крыжа. Менавіта яно на ўсім свеце нясе адказнасць за донарскую справу. Такая функцыя была і ў нашых таварыстваў. Але тры гады таму Таварыства Чырвонага Крыжа адмовілася адказваць за колькасць донараў, захаваўшы толькі прапагандысцкія функцыі. Як гэта адбілася на справе, ужо вядома. І спадзявацца, што заўтра донараў стане больш, няма падставы. Жыццё паказвае, што добраахвотнае донарства актывізуецца толькі ў экстрэмальных сітуацыях. Але гэта варыянт самы непажаданы. Усё павінна быць прасцей і больш надзейна. Тут без дзяржаўнай праграмы не абысціся. Не пашкодзіла б і выкарыстанне вопыту іншых краін. Якія там існуюць заахвочванні? У Польшчы, напрыклад, «Ганаровы донар» атрымлівае дадатковую працэнтную надбаўку да пенсіі. У іншых краінах на працягу трох гадоў донар мае права на бясплатнае пераліванне плазмы і кампанентаў крыві. І многа іх, як правіла, аб'ядноўваюць асацыяцыі, фонды, грамадскія арганізацыі, якія падтрымліваюць донарства.

А калі ўсё ж вярнуцца да рэальных магчымасцей, трэба, відаць, сказаць, што у ЦК Таварыства Чырвонага Крыжа можна азнаёміцца з праектам «Закона аб донарстве». Распрацаваны ён калектывам Рэспубліканскай станцыі пералівання крыві і перададзены на разгляд у Вярхоўны Савет рэспублікі яшчэ ў жніўні 1990 года. Але дагэтуль маўчаць дэпутаты з Камісіі па ахове здароўя, фізічнай культуры і сацыяльнаму забеспячэнню. Між іншым, у праекце Закона знайшлі адлюстраванне ўсе асноўныя праблемы донарства. Дарэчы, адзін з яго артыкулаў прадугледжвае прадпрыемствам і ўстановам за ўдзел у донарскім руху ільготнае падаткаабкладанне, ёсць і іншыя сацыяльныя гарантыі донарам.

Тамара КАРОЛЬ.

ТЭЛЕБАЧАННЕ

27 лютага

Беларускае тэлебачанне

10.55. «Снягі». Фільм-канцэрт.
11.15. «На ўсё астатняе жыццё». Мастацкі фільм. 3-я серыя.
16.30. Навіны.
16.35. «Лапік і Воблачка». Мультфільм.
17.35. Асаблівы выпадак. Перадача для падлеткаў і бацькоў.
18.00. Дак. фільм «Бярозавыя галасы».
19.00. Панарама.
19.25. Абласныя навіны (Гродна).
19.35. Зачытайце маё пісьмо...
19.40. Роднае слова.
20.25. Калыханка.
20.45. Тыдзень беларускага ўрада.
21.00. Справа выпадку. Латарэя ўдачы.
21.05. Крок.
23.10. НІКа.
23.25. Іграе У. Ігалінскі (скрыпка).

І канал. Астанкіна

10.45. «У гасцях у гномаў». Мультфільм.
11.00. Навіны (з сурдаперакладам).
11.20. Пад знакам «пі».
12.10. Чалавек і закон.
12.50. Выступленне ансамбля «Арлоўскі сувенір».
13.15. Тэлемікст.
14.00. Навіны.
14.20. «Чалавек, які смяецца». 3-я серыя.
15.45. Канцэрт Дзяржаўнага ансамбля танца Калмыкіі «Айраты».
16.15. Конны спорт. Зімнія рысістыя скачкі.
17.00. Навіны.
17.20. Мультфільм.
17.40. ...Да 16 і старэйшым.
18.20. Мастацкі фільм «Канец сезона марожанага» (Польшча).
19.45. Добрай ночы, малышы!
20.00. Навіны.
20.35. «Чорная скрыня».
21.15. Музыка ў эфіры.
23.00. Навіны.
23.20. Тэніс. Кубак Расіі.

Канал «Расія»

10.20. Я і іншыя.
11.30. Дак. фільмы «Крыху лявей Паўночнага полюса», «Хто намалюе каня?»
12.10. «Ноч № 235 на Герцэна, 1».
13.00. Весткі.
15.00. Узыходжанне да прафесіі — інжынер.
15.30. Паралельныя светы.
16.15. Прыватная школа: за і супраць.
16.45. Т. Ін. Ка.
17.00. Рынак і культура.
17.45. Вольны час. «Увага, здымаю!»
18.00. Парламенцкі веснік Расіі.
18.15. Рыгор Яўлінскі ў студыі «Нотабене».
19.00. Весткі.
19.20. Свята кожны дзень.
19.30. Спецыяльны камерцыйны выпуск.
19.40. «Санта-Барбара». 29-я серыя.
20.30. На сесіі ВС Расійскай Федэрацыі.
20.55. Пятае кола.
22.00. Весткі.
22.25. Пятае кола. Працяг.
23.10. Фестываль бальных танцаў.

28 лютага

Беларускае тэлебачанне

8.30. Раніца рэспублікі.
8.45. «Чыста англійскае забойства». Мастацкі фільм.
11.25. «Пратакол «патаемнай вячэры». Спектакль БТ.
12.40. «На ўсё астатняе жыццё». Мастацкі фільм. 4-я серыя.
13.40. Дзівосны свет. «Вы — геніяльныя!»
15.30. Меркурый.
16.30. Навіны.
16.35. «Плошча кардонных гадзіннікаў», «Вялікі Ух», «Фімка». Мультфільмы.
17.15. «Еўраспартландыя-92». І Міжнародны фестываль для дзяцей.
18.00. «Запаведныя мілі». Дак фільм.
18.30. Вопыт стварэння маладзёжнай вёскі ў Дортмундзе (Германія).
19.00. Панарама.
19.25. Абласныя навіны (Магілёў).
19.35. Наш каментарый. «Дзяржаўная прыватызацыя».
19.40. Прафсаюзы: праблемы, каментарыі. Прымае ўдзел старшыня ФП Беларусі У. І. Ганчарык.
20.00. «Ане Вескі». Фільм-канцэрт.
20.25. Калыханка.
20.45. Тэлебіржа.
21.00. Шанц. Праграма для тых, хто хоча быць багатым і здаровым.
22.05. «Зімовая вішня». Мастацкі фільм.
23.30. НІКа.

І канал. Астанкіна

5.00. Раніца.
7.35. Мультфільм.
7.50. «Канец сезона марожанага». Мастацкі фільм.
9.15. Музыка ў эфіры.
11.00. Навіны (з сурдаперакладам).
11.20. ...Да 16 і старэйшым.
12.00. Клуб падарожнікаў (з сурдаперакладам).
13.00. Іграе Дзяржаўны акадэмічны сімфанічны аркестр.
13.20. Брыдж.
13.45. Бізнес-клас.
14.00. Навіны.
14.20. Пераможцы.
15.05. Фільм—дзецям. «Іванка і цар Паганін».
16.25. Мультфільмы.
16.50. Да Міжнароднага тэлемарафона «Салдаты XX стагоддзя супраць вайны».
17.00. Навіны.
17.20. Чао, Буйноў, чао.
17.35. Чалавек і закон.
18.15. «Мая сям'я і іншая жывёла». 8-я серыя.
18.45. «Поле цудаў».
19.45. Добрай ночы, малышы!
20.00. Навіны.
20.35. «ВІД» прадстаўляе: «Палітбюро», «Музагляд», «Шоу-біржа», «Хіт-канвеер». У перапынку **(23.00)** — Навіны.
0.10. «Ружа ў смецці». Мастацкі фільм.

Канал «Расія»

7.00. Весткі.
7.20. Час дзелавых людзей.
8.20. Англійская мова. 1-ы год навучання.
8.50. Вольны час.
9.05. Англійская мова. «Сямейны альбом».
9.35. Дак. фільмы «Маці і мачаха», «Маркел-інфарматар», «Чарнобыльская багародзіца».
10.35. «Чуць сябе». Мастак С. Ягораў.
10.55. Пятае кола.
12.40. Сялянскае пытанне.
13.00. Весткі.
15.00. Чэмпіянат Еўропы па лёгкай атлетыцы ў закрытых памяшканнях.
16.00. Прастор плюс.
16.30. Т. Ін. Ка.
16.45. Мультфільм.
17.00. ТэлеЭКА.
17.30. «У гонар майстра». Да 80-годдзя Б. А. Пакроўскага.
19.00. Весткі.
19.20. Свята кожны дзень.
19.30. «Санта-Барбара». 30-я серыя.
20.20. На сесіі ВС Расійскай Федэрацыі.
20.50. «К-2» прадстаўляе...
22.00. Весткі.
22.20. «К-2» прадстаўляе...

НА ДВОР'Е

27 лютага

Сёння ўдзень па рэспубліцы ападкаў не чакаецца. Вецер паўночна - заходні, слабы. Тэмпература паветра ў Мінску, Віцебску, Магілёве — 4—6, Гомелі — 5—7, Гродна, Брэсце—7—9 градусаў цяпла.
У наступныя двое сутак у паўночных раёнах слабыя ападкі. Тэмпература паветра ўначы каля нуля, удзень 4—9 градусаў цяпла, па паўночнаму ўсходу ноччу ад нуля да 5 градусаў марозу, днём — 1—6 цяпла.

Л. САНКЕВІЧ,
інжынер-сіноптык.

РАДЫЁ

28 лютага

Апошнія паведамленні: 6.00, 7.00, 10.00, 15.00, 20.00, 23.00.

7.00 — «Радыёфакт». Ранішняя інфармацыйная праграма. 8.05 — «Зона асаблівай увагі». 8.15 — «Вясковыя ростані». 9.15 — «Помніць Бяроза-рака». Нататкі М. Гірыловіча. 10.15 — для дзяцей. «Андрэй—за ўсіх мудрэй». Беларуская народная казка. 11.20 — «Саветы: улада і справы». Радыёчасопіс. 12.00 — «Апоўдні». 13.00—«У абедзенны перапынак». 14.00 — «Парад-рэвю». Выступаюць эстрадныя аркестры. 15.15 — Б. Бур'ян. «У краі паўдзённым, ці Гісторыя аднаго імгнення з жыцця А. С. Пушкіна». 16.05 — «Гульня без пройгрышу». Спартыўная перадача. 16.40 — «Жывое слова». Радыёклуб. 17.00 — «З канцэртаў у Полацкай Сафіі». 18.00 — перадачы абласнога радыё. 19.00— гуманітарна - інфармацыйны канал радыёстанцыі «Беларуская маладзёжная». 19.45 — вячэрняя казка. 20.00—«Дзень нашага жыцця». 20.40 — «Машэрава, 21». Прафсаюзны веснік. 21.00 — музычная праграма, прысвечаная калектыву Барысаўскага завода медпрэпаратаў. 23.10 — праграма радыёстанцыі «Сямейнае радыё» (ЗША). 23.25 — «Рэтра-хваля». Спявае У. Трошын. 0.00 — начны канал. «Музыка і толькі музыка».

Лія АХЕДЖАКАВА: «Мы захварэлі ўсеагульнай чэрствасцю...»

Тыя мінчане, якім удалося трапіць на творчую сустрэчу з акцёрамі тэатра «Сучаснік», чый гастрольны шлях нядаўна пралёг праз сталіцу Беларусі, — відаць, яшчэ доўга застануцца пад уражаннем ігры цудоўных артыстаў Алы Пакроўскай, Міхаіла Жыгалава і Ліі Ахеджакавай. Па-майстэрску выкананыя ўрыўкі са спектакляў розных гадоў з захапленнем сустракаліся ўдзячнымі гледачамі, што запоўнілі глядзельную залу Дома афіцэраў. Вядома, проста некалькі пытанняў заезджым «зоркам». І вось, пасля доўгіх і настойлівых угавораў, на невялікую гутарку згадзілася сапраўды цудоўная і мілая Лія АХЕДЖАКАВА.

— Большасці беларускіх гледачоў Вы знаёмы выключна па сыграных ролях у кіно, і, напэўна, мала хто ведаў, што вы працуеце ў такім папулярным тэатры...

— Затое зараз будзеце ведаць. Дарэчы, зусім нядаўна наш тэатр адзначыў амаль юбілей — 35 гадоў з дня ўтварэння, і нам вельмі прыемна, што ўвесь час «Сучаснік» збірае аншлагі — ці то прэм'ера, ці даволі старая пастаноўка. Работа ў тэатры — гэта мая будзённасць, а кіно, калі можна так сказаць, іншае вымярэнне.

— Відаць, немалую ролю ў тым, што тэатр больш за тры дзесяцігоддзі, трымаецца на хвалі папулярнасці, адыгрывае і той факт, што ў ім працуе сапраўднае сузор'е акцёраў, рэжысёраў, драматургаў.

— Вядома. Гледачы ідуць на Галіну Волчак, Марыну Няёлаву, Тамару Дзегцярову, Марыну Захараву, Алу Пакроўскую, Міхаіла Жыгалава, Віку Талмачову. Акрамя таго, для тэатра пішуць цудоўныя драматургі. Напрыклад, адзін з заснавальнікаў тэатра Віктар Розаў, прадстаўнік сярэдняга пакалення Міхаіл Рошчын, які называе гераінь сваіх п'ес толькі імёнамі актрыс «Сучасніка». І зусім малады аўтар з Екацярынбурга Мікалай Каляда, якога Галіна Волчак выпадкова адкрыла два гады назад. Дарэчы, вельмі цікава гэта атрымалася. На поўдні адпачывала вялікая група нашых акцёраў, сярод якіх невядома якім чынам апынуўся і Каляда. Аб рабоце мала хто гаварыў, і толькі перад самым ад'ездам Галіна Волчак спыталася: «Коля, а ты, уласна кажучы, хто?» «Я — драматург», — быў адказ. Волчак здзівілася і ў большай ступені дзеля прыстойнасці папрасіла прыслаць ёй што-небудзь пачытаць. На тым і раз'ехаліся, забыўшыся пра Колю. І вось праз месяц у тэатр прыйшла бандэроль. Там было некалькі п'ес Каляды. Волчак прачытала, потым паклікала ўсіх нас і яшчэ раз прачытала. Не паверыце, у нас літаральна адвіслі сківіцы, настолькі ўсё было здорава. Неяк само сабой вырашылася, што п'есы Мікалая трэба абавязкова ставіць. А потым я спытала, ці ёсць у яго п'есы, дзе не больш двух-трох герояў. Аказалася, што ён ужо даўно напісаў спецыяльна для «любімай актрысы» — гэта значыць для мяне — некалькі невялікіх гумарыстычных п'ес і толькі баяўся іх мне прапанаваць. А ўжо сёння я з задавальненнем у іх іграю.

— А ў каго з кінарэжысёраў Вы іграеце з такім жа задавальненнем?

— О, безумоўна, гэта Эльдар Аляксандравіч Разанаў. І наогул, я думаю, у нашых акцёраў з Разанавым адносіны абсалютна асаблівыя. Яны ім выхаваны і таму яго любяць. Што б ён ні здымаў, як бы ён ні здымаў, мы ўсё роўна будзем яго любіць за яго бясконцую дасціпнасць, за мілую, чароўную дабрыню. У апошні час на экраны выплеснуўся вал кан'юнктуры сённяшняга дня: «чарнухі», «парнухі», карацей кажучы, спекуляцыі. І я лічу, што ў гэтым сэнсе фільмы Разанава — сапраўднае, цудоўнае кіно.

— Мабыць, вы маеце на ўвазе славутыя «Нябёсы запаветныя»?

— Я маю на ўвазе Разанава ўвогуле. А што датычыцца «Нябёсаў...», то пра гэту карціну трэба весці гаворку асобна.

— Калі ласка, некалькі слоў...

— Гэта сапраўды чалавечае кіно, зробленае на радасць людзям, а не «ва ўрон», «за кошт» або «насуперак». І гэта абсалютна аўтарская карціна. У нас паняцце аўтарскай карціны часта абмяжоўваецца панняццямі складанасці, метафарычнасці — і толькі. Але быць аўтарам — гэта вельмі і вельмі няпроста. На гэта трэба мець права. А Эльдар Аляксандравіч такое права, безумоўна, мае. Пры гэтым «Нябёсы...» — зусім не «добранькі» фільм. Гэта шчырая размова чалавека аб тым, што ён любіць. І такое ж шчырае прызнанне ў тым, што ненавідзіць. Сённяшні Разанаў рэзкі і недвухсэнсавы ў сваіх сімпатыях і антыпатыях, і да гэтага падштурхоўвае наша страшная рэчаіснасць.

— Цікава: здымкі былі цяжкімі?

— Мы атрымлівалі сапраўдную асалоду: стараліся іграць вышэй сваіх магчымасцей. Так заўсёды бывае ў разанаўскіх фільмах. Тым больш, што задзейнічаны ў здымках былі выключна «зоркі». Мяркуйце самі, што ні імя — славутасць. Алег Басілашвілі, Раман Карцаў, Леанід Бранявой, Вячаслаў Нявінны, Станіслаў Садальскі, Валянцін Гафт, Святлана Немаляева і шмат іншых цудоўных акцёраў. І ўсе працавалі з вялікім задавальненнем.

— «Службовы раман», «Гараж», «Нябёсы запаветныя», іншыя карціны... Нават пры некаторай недасканаласці асобных фільмаў вобразы, створаныя Ліяй Ахеджакавай, вызначаюцца тым, што заўсёды гэтыя мілыя маленькія людзі выклікаюць спачуванне. Хоць неяк ужо і не ў модзе тыя пачуцці ў сённяшнім кіно, ды і ў жыцці сённяшнім. Вы не баіцёся здацца несучаснай, спецыяльна акцэнтуючы гэтыя «старамодныя» пачуцці?

— А мне здаецца, што нічога больш зараз не патрабуецца, акрамя шкадавання і спачування. Хоць разумею, што ёсць і іншыя праблемы, што можа быць нешта больш важнае. Але для мяне гэта — галоўнае.

— У такім разе Вас не пужае адваротны працэс: спачування ў кіно становіцца ўсё менш, а болю — усё больш?

— Я пра гэта і кажу. Глядзіш карціну — і нікога там не шкада. Як жа зразумець, ці мастацтва гэта, калі няма каго нават пашкадаваць? І пры тым, што гэта даступна кінематографу, тэатру...

Пачуцці сёння ігнаруюць. Патрэбен пэўны пункт гледжання. Надта блізка стаяць да чужога лёсу — нічога не ўбачыш. Важна знайсці такую дыстанцыю, з якой відаць, як пакутуе душа. А то мы ўсе захварэлі ўсеагульнай чэрствасцю. Гэта страшна. Застаецца толькі спадзявацца, што хвароба часовая і не выньецца ў злаякасную пухліну. Я спадзяюся на лепшае...

Гутарыў Ігар КАРНЕЙ.

Галоўны рэдактар
У. Б. НАРКЕВІЧ.

ЗАСНАВАЛЬНІКІ: Вярхоўны Савет Рэспублікі Беларусь, Савет Міністраў Рэспублікі Беларусь, калектыў рэдакцыі газеты «Звязда».

НАШ АДРАС: 220041, гор. Мінск, праспект Ф. Скарыны, 77, рэдакцыя газеты «Звязда».

ТЭЛЕФОНЫ: прыёмнай — 32-51-05, аддзела пісьмаў—32-04-52, 32-41-92, навін—32-15-02, даведкі па рэкламе і аб'явах — 32-35-91.

ПА НУМАРУ ДЗЯЖУРЫЛІ: член рэдакцыйнай калегіі Іван Бараноўскі, першы намеснік адказнага сакратара Яўген Ляхаў, старшы карэктар Ала Сабалеўская.

Аўтары апублікаваных матэрыялаў нясуць адказнасць за падбор і дакладнасць фактаў. Іх меркаванні не заўсёды супадаюць з меркаваннем рэдакцыі.

Рэдакцыя пакідае за сабой права не ўступаць у перапіску з чытачамі.

Друкарня выдавецтва «Беларускі Дом друку». Тыраж 81.784. Індэкс 63.850. Зак. № 42. Выходзіць 250 разоў на год. Нумар падпісаны ў 21.05.
М 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
П 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12